ЙОРДАН РАДИЧКОВ
ОБРАЗ И ПОДОБИЕ

chitanka.info

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА

1. **Крал Ричард III**
2. **Дървар**, по-късно крал
3. **Зелена тога**, кралски съветник
4. **Бяла тога**, кралски съветник
5. **Оранжева тога**, кралски съветник
6. **Синя тога**, кралски съветник
7. **Жълта тога**, кралски съветник
8. **Сива тога**, кралски съветник
9. **Дядо Боже**, грънчар
10. **Сатаната**, огняр, помощник на дядо Боже
11. **Първи верноподаник**
12. **Втори верноподаник**
13. **Първи носач на пръст**
14. **Втори носач на пръст**
15. **Градинар** *(кралски градинар)*
16. **Жена**, която отива на минерални бани
17. **Момиче**, племенница на Жената
18. **Недоволен поданик**
19. **Инвалид**
20. **Гърбав поданик**
21. **Глухоням поданик**

Войници, поданици, поданички, огнегълтачи, фокусници, търговци, укротители на змии, барабанчици, знаменосци, черен балет.

Участват още: Кралски трон, Земният глобус, Грънчарско колело, Глинена делва и едно току-що посадено дръвче.

ПЪРВА СЦЕНА

Пред завеса. От едната страна се появява дрипав дървар, който подръпва въже отподире си. Човекът спира, започва да си свива цигара от вестник.

Дърварят. Еее, коньо… Виж слънцето как прежуря, може и да завали! А пусто сечище далече!… Кога ще стигнем, коньо, дявол знае! Не ми остана време дори едно кошле сено да взема. Какво сено само накосиха господарските косачи, какви копи напластиха! А аз беднякът, и глупак отгоре на това, дори едно кошле не смогнах да си взема от господарското сено. *(Изважда огниво и кремък, започва да удря огнивото в кремъка.)* Че как да смогна, коньо, и за дърва, и за сено! Не съм със сто ръце!… Пуста прахан! В пикня и в пепел я варих, и пак не ще да хваща! Хайде, коньо, дий! Стига сме се туткали тук на пътеката! Дий! Дий, че път ни чака!

Крал Ричард. *(втурва се от другия край)*. Кон! Кон ми дайте!… Кралство срещу кон!

Дърварят. Ваша светлост кой сте вие? Какво ви е?

Крал Ричард. Аз съм Крал Ричард… Предлагам цялото си кралство срещу твоя кон!

Дърварят. Но, ваша светлост, аз отивам за дърва на сечището! Ако отстъпя коня си, то тогава ще трябва дървата на гръб да свалям. Не бих могъл без коня си да се прехранвам!

Крал Ричард. О, боже!… Несретнико, какво говориш! Как може да сваляш дърва на гръб от сечището, когато цяло кралство ще сече дърва наместо тебе!… Не бягай от късмета си, нещастнико, дай най-после своя кон! За тази кранта аз цяло кралство ти отстъпвам!

Дърварят. Ваша светлост, извинете, че ще питам! Отдавна ли се занимавате с таз размяна?

Крал Ричард. Не помня вече откога се скитам! Прегракнах да предлагам кралство срещу кон, но никъде не срещнах нищо свястно, за луд ме смятаха навсякъде. Охо, така ли — казваха ми простаци нагли в очите, — цената е изгодна, но за съжаление нямаме коне в конюшните.

Навсякъде ми се присмиваха глупаци разни, макар че те сами, или в съдружие, съсипваха десетки кралства. И не ги продаваха за кон, кучите му синове и празноглавци, а ги продаваха, без окото им да трепне за паница леща. Продаваха ги за лула тютюн или ей тъй, за нищо, за една прищявка само на някакво нищожество, наречено величество, но срещу кон ни един от тез чапкъни не поиска досега да вземе кралството ми… Късмет ще имаш ти, бедняко, ако ми отстъпиш коня си. Късмет ще имаш — наместо кръпка кралски герб на дрехата ти ще стои… Дай коня си, склони най-сетне! Ако се освободиш от таз дръглива кранта, ще се родиш! Не видиш ли, че и двамата се мъчите!

Дърварят. Така е, ваша светлост, истина е!… Вземете коня ми, щом толкова го искате. Не забравяйте да му слагате овес редовно в зобницата и ви обещавам, че ще ви служи вярно. Честит бъдете с този кон! *(Подава му въжето.)*

Крал Ричард. *(взема въжето)*. И ти бъди честит, бедняко, с кралската корона!… Довиждане!

Дърварят. Довиждане! На добър път! *(Цвилене на кон, конски тропот, който се отдалечава.)* Кралство срещу кон… Възможно ли е?… Не сънувам ли?

Зазвучава тихо музика от латерна. Дърварят се обръща, готов да се качи на сцената.

ВТОРА СЦЕНА

Завесата се отваря бавно, звучи латерната. В дъното, в центъра на сцената, осветен слабо, е кралският трон. Върху облегалката му е преметнат кралският плащ, от едната страна е кралският жезъл, на трона е поставена короната. Дърварят прави две-три крачки, като стъпва на пръсти и се оглежда. Прекръства се.

Дърварят. Аз — крал!… Не може да бъде! *(Прави още няколко крачки, все тъй стъпвайки на пръсти. Отива към едната страна на сцената, надниква предпазливо там, връща се назад, отива към другия край, надниква и там предпазливо. Подвиква.)* Ей, има ли някой тук?… Няма никой!… Дали оня непознат не ме излъга! *(Приближава внимателно към трона.)* Не, не ме е излъгал непознатият! Изглежда, че това е самият кралски трон… Да, да! Има вид на трон! *(Заобикаля трона, излиза иззад него, като си подава само главата от една страна. Тронът му служи в случая за прикритие. Осветлението се засилва. Оглежда се, излиза иззад своето прикритие, почуква трона с пръст. Трепва, отстъпва назад, плюе в пазвата си. Оглежда се, набира отново кураж и пак пристъпва към трона. Първото, към което посяга, е кралският жезъл. Взема го предпазливо и го държи като тояга. Подпира се на него, туря го на рамо, после през кръста, като прехвърля отзад ръцете си. Тоест — той държи жезъла, тъй както всеки дървар на негово място би държал тояга. Оставя жезъла и взема наметалото. Загръща се. Върви напред и назад пред трона, спира. Приближава трона, примъква се заднишком към него и сяда, но на самия крайчец, тъй че като се отпуска, се изхлузва надолу и сяда на пода. Наметката пада от него, той скача чевръсто. Гледа изплашено.)* Хубав крал, няма що! *(Вдига с два пръста наметката, все едно, че държи умряла мишка за опашката, и я оставя на едната страна на трона. Завърта се заднишком към него, този път присяда, но наполовина седнал, наполовина готов да скочи. Отпуска се постепенно, макар че продължава да се придържа към крайчеца на трона. Осветлението се усилва. Дърварят се примъква назад в трона, за да седне по-удобно, но се повдига внезапно. Обръща се и измъква*

изпод себе си короната. Без да иска, той е седнал върху самата корона. Слага я на главата си и веднага я маха. Скача въодушевено от трона.) Аз крал!… Не мога да повярвам! *(Сяда отново, като придърпва леко короната, поставя я внимателно на главата си, пак я сваля, пресяга се, за да се заметне с част от наметалото. Взема жезъла, туря го между коленете си, слага внимателно короната, оправя наметалото, хваща с една ръка жезъла и почти имитира кралска поза. Окопитва се върху трона, намества се по-удобно. Оглежда себе си, опипва се. Зазвучава латерната. Сцената светва ярко. Тя е пищна, цветна, свети с всички цветове на дъгата.)* Аз крал!… Изглежда, че оня човек не ме излъга! Все още се срещат и почтени хора! *(Оправя наметката си, чука с жезъла по пода. Вика.)* Ей, има ли тук някой?… Никой няма!… Аз крал?… Истина ли е това? Ако съм крал — къде е свитата ми?… Къде са царедворците!… Съветниците ми къде са! *(Музиката от латерната става все по-силна.)* Боже, тази музика дали не е за коронясването ми!… Ей, аз, кралят, питам — къде са царедворците, къде е свитата ми? *(Изправя се, загледан пред себе си.)*

Завеса.

ТРЕТА СЦЕНА

Кралят сам. Пред трона.

Кралят. Корона, кралски скиптър, трон!… Цяло кралство срещу кон — добре!… Като в приказките стана всичко! Губиш коня, но в замяна на това пък вземаш цяло кралство, вземаш трон!… От една страна — добре! Но от друга — не е добре, защото имам кралство, но нямам кон! Какво обаче да направя, когато две добрини на едно място не се събират!… Печели ли човек, с печалбата той неща и изгубва. Въпросът е оттук нататък да не губя!… Нека първо да разгледам кралството, от него аз нямам никаква представа. Не ще да е кой знае колко бляскаво, щом по този лесен начин с него се сдобих. Изглежда ми доста изоставено!… Кой всъщност ще ми покаже кралството?

Влизат шестима придворни, наметнати в различни на цвят тоги — сива, бяла, жълта, синя, оранжева, зелена. Покланят се.

Сива тога. Ние сме на вашите услуги, ваше величество!

Кралят. Кои сте вие, ако смея да попитам?

Сива тога. Ние сме съветът на тогите, ваше величество! Ваши съветник-министри, първи помощници или просто тоги.

Кралят. Защо са тъй различни тогите ви?

Сива тога. Цветовете на нашите тоги са цветовете на кралството, ваше величество. Кралството ни е оцветено по образ и подобие на тогите. От нашето по-цветно кралство няма. Затова сме и обект на завист и на непрекъснати одумки от други кралства.

Жълта тога. Кое ли кралство днес не е обект на завист и одумки! Понякога дори досадно става!

Зелена тога. Самите кралства се превърнаха в клюкарки. Те с такова сладострастие клюкарствуват, че на човек му се повдига!

Оранжева тога. Тук нищо не можем да направим!… Когато кралството ни свети с цветовете си, разбира се, че другите ще ни

завиждат!

Бяла тога. Как няма да завиждат! У тях по два или по три цвята най-много да се видят, но тъй силно избелели, че трудно ще ги различите кое цикламено е, кое розово, кое пембено!

Синя тога. На тяхно място и ние бихме завидели! Завистта е благо, от което ползваме се всички! Нека бъдем снизходителни и да проявиме благородство към по-безцветните!

Кралят. Харесва ми това, което чувам. Наистина, не могат кралствата да бъдат равни помежду си, тъй както и самите цветове по цвят не се равняват помежду си, а всеки цвят посвоему блести. Харесва ми, че всички цветове в кралството ми се оглеждат. По този начин те един друг си помагат, подкрепят се и се допълват!

Сива тога. Това ни струва много средства, ваше величество, но както виждате, не се отказваме. Моля знамето на негово величество!

Церемония по внасяне на знамето. Знаменосец, барабанчици, войници. Знамето се внася и се побива в дъното на сцената. Оттук насетне то ще стои постоянно откъм едната страна на кралския трон. Знаменосецът, войниците и барабанчиците излизат.

Кралят. Благодаря за знамето, съветници!… Сега да продължим нататък, защото съм нетърпелив час по-скоро кралството да опозная… Това там на хълма, дето тъй скрибуца и потраква, какво е? Защо така е обгърнато в дим?

Бяла тога. Това, ваше величество, е мелницата ни! Понеже кралството е на ветровито място, ние се възползвахме от вятъра, като построихме ветрена мелница на хълма, за да можем да мелим мливото на кралството. Димът, за който питате и който е обгърнал хълма, всъщност не е дим, а е паспал. Там поданици щъкат и пренасят мливо, но от паспала не можем да ги видим. Тази част от кралството постоянно е обгърната в паспал. Там, гдето се мели мливо из въздуха, се носи и паспал!

Кралят. Паспалът навсякъде прониква. Толкова е фин той и тъй се набива, че с нищо не можете да го изтупате. Не зная дали сте опитвали да изтупвате брашнен чувал!

Бяла тога. Да, ваше величество, опитвали сме!

Кралят. Щом сте опитвали, сте забелязали невярно, че колкото и да го изтупвате, не можете да го изтупате, нали! Все пуска!

Бяла тога. Да, ваше величество, не може, истина е! Не един мливар опита, но колкото и да изтупваше чувала, не можеше да го изтупа! Брашнен чувал не се изтупва!

Кралят. *(с длан над очите)*. Перките на мелницата са доста натрошени. Дъски се виждат също тъй отпрани, а и мелницата ми се струва, че твърде много трака и скрибуца!

Бяла тога. Скрибуца, ваше величество, и трака, така е! Доста е разнебитена. Половината й перки се отпраха, дъски се изпотрошиха и разковаха и цялата като разклатен зъб се клати. Но благодарим на бога, че върви и мели мливото на кралството!… Насам някакъв смахнат ли, луд ли рицар се бе наскитал, бе взел той мелницата ни за враг и като се нахвърли с коня си и с копие върху нея, та сума нещо превърна на трески!… Луд, ваше величество! Дни наред вися заплетен с коня си ей чак горе там на перките, слънчасваше и сума глупости говореше. Мливарите едва успяха да свалят долу този луд и коня му. Докато го сваляха, той постоянно се заканваше и все заплашваше, че щял повторно да влезе в бой с ветрената мелница. Взехме си белята с тоя смахнат рицар… Дон някакъв ли беше той, кихот ли, дяволът го знай!

Сива тога. Мисля, че той бе и кихот, и дон!

Кралят. Опасно е това да се повтори!… Ще трябва ограда здрава да се тури и надпис, че вход за донове и за кихоти забранен е! Мелницата да се пази денонощно и вижте там някак да я смажете! Така ли все потраква и скрибуца?

Бяла тога. Така, ваше величество! Почти така!

Кралят. Така тя кралството ще оскрибуца!… Как всичко туй търпите?

Сива тога. В началото ни дразнеше, но свикнахме. Като прогонихме оня идиот с коня му, и полека-лека започнахме да свикваме с това скрибуцане и тракане. Поданиците и те полека-лека свикнаха. За нас най-важно е поданикът ни да свикне!… Мислим, ваше величество, че ако премахнем изведнъж това скрибуцане и тракане на мелницата, то поданикът може и да протестира, защото той вече е свикнал да слуша как мелницата на кралството скрибуца.

Кралят. Добре е впрегнат вятърът да мели мливото на кралството, вместо тъй на вятъра да духа! За нещо друго още ползва ли се?

Оранжева тога. Ооо, ползваме го, ваше величество, как не! Освен че мели мливото, то също тъй и проветрява кралството ни. У нас все още прахоляк и пушек се вдига колко щете, та работа за вятъра създаваме достатъчно! Освен това вятърът суши прането на всички поданици. Стараем се да проветрим и всеки град и село, а когато не можем да го ползваме за работа, ползваме го да духа в комините на поданиците.

Кралят. Но какво в комините ще прави?

Оранжева тога. Ооо, ваше величество, същинско чудо е!… Когато вятърът в комина духа, то коминът започва да вие и да свири подобно на духов инструмент — дудук или подобно нещо на дудук. Така той свири във всичките комини на кралството ни и поданикът, като слуша как коминът свири, то той се просвещава музикално, а и душата му се облагородява. Ако донякъде сме успели с облагородяването на поданиците, то е благодарение на вятъра. При силен вятър комините тъй силно свирят, че кралството в симфония се превръща. Много пратеничества от други кралства ни подпитват като как се просвещава поданикът музикално и като как тъй кралството в симфония се превръща, но ний пазим тайна.

Сива тога. Миналия месец едно такова пратеничество бе тук и се интересуваше. И Международната организация, ваше величество, проявява любопитство относно вятъра.

Оранжева тога. За съжаление, имаме в кралството и неколцина вятърничави, ваше величество. Изглежда, че на тях вятърът по особен начин действува, та вместо да ги облагородява, във вятърничави поданици ги превръща!

Кралят. Вятърът е впрегнат умно! Ако искаме в бъдеще кралството ни да успее, трябва всяка природна даденост да впрегнем! Какви други природни дадености има кралството?

Жълта тога. Относно даденостите, ваше величество, сами вие виждате околовръст, че кралството ни, с извинение, макар и ветровито, е равнинно, мочурливо, а и доста заблатено на места. Тук-там по някой хълм се среща като даденост, малко гори имаме, няколко реки, напълно старовремски — от памтивека все така текат на кривулици. Земя за земеделие имаме добра, главно кукуруз отглеждаме, а и скотовъдството развиваме — овце, кози, говеда. Откъм възвишения сме бедни. Ето това възвишение например не се възвисява кой знае

колко нависоко. От съседните кралства то изобщо не се вижда. Съседните кралства понякога ни се присмиват. Вие — викат ни — все в падина живеете, в ниско!… Имаме и пасища, и билки, диворастящи плодове, малко земноводни и влечуги. Орници също така се срещат, особено край границата, но и те не са забележителни, съседите оттатък ги имат същите. Като даденост може да се сметне лозето. Грозде обаче от него кралството събира малко, защото косовете постоянно го нападат и кълват.

Кралят. Трябва плашила да турите!

Жълта тога. Ето, за това не сме се сетили!

Кралят. Сложете и докладвайте!… Нищо друго ли кралството ни няма, с което да събужда интерес?

Жълта тога. Известен интерес, с извинение, събудихме с една жена и с една сврака, ваше величество. Жената тежеше двеста и петдесет кила, а свраката бе съвършено бяла. Показвахме ги успоредно двете и доста чужди кралства обиколихме. Поданиците на тези чужди кралства се трупаха, цъкаха с езици, звереха се, разпитваха и всякак любопитствуваха като как живеем в кралството с такива чудесии. Ето така, покрай дебелата жена и свраката, посетителите научаваха подробности за кралството ни. За самата мелница научаваха, за вятъра как я движи и мели мливото на кралството, а относно билките, диворастящите плодове или влечугите по-малко се интересуваха!

Кралят. *(става от трона, разхожда се напред-назад. Спира се.)*. Много е важно, мои съветник-министри, едно кралство да предизвика интерес към себе си. Не се ли повдигат съседните кралства на пръсти да те гледат, не протягат ли те шии към тебе, все едно, че те няма и не съществуваш! Кралство, което не се забелязва от останалите кралства, е мъртво кралство!… Разбира се, за това не е нужно да тръгнем всички нагоре с краката, за да ни забележат!… Но и да стоим със скръстени ръце, не можем. *(Сяда.)*

Жълта тога. Наистина е важно да се предизвика интерес, ваше величество! Но какво да правим, когато жената двеста и петдесет кила умря от затлъстяване, а само със свраката не идеше да обикаляме из кралствата. По-късно и свраката умря. Имаме в кралството и други свраки, но те са съвсем обикновени. Оттук може да се види как все около коша за кукуруз се навъртат. Начало, както виждате, да ни

забележат другите се тури, и те наистина ни забелязаха, но сатаната подложи крак на нашето начинание!

Сива тога. Дяволът на нас най-първо подлага крак, ваше величество! Не знаем защо от всички кралства избира най-първо нас!

Кралят. Защото е казано, че където е тънко, там се и къса!… Не се преборва лесно сатаната! Ще трябва да помислим занапред какво да правим. Няма да стоим на опашката на кралствата!… Някакви подземни дадености нямаме ли?

Зелена тога. Имаме, ваше величество! Тук всеки поданик почти е собственик на кладенец. Където и да копнем, то тутакси бликва и вода. И понеже водни вампири и воден таласъм се въди много по цялата ни територия, то на всеки поданик от кралството се падат най-малко по десет водни таласъми и вампири. Откъм вампир и таласъм не може никой поданик да се оплаче!… Бог тук помогна много и много кралства ни завиждат.

Кралят. Бог ли?… Нима водните вампири и таласъмите са работа на бога?

Зелена тога. О, не, разбира се! Просто приказката е такава! Ако е въпрос за водните вампири и за таласъмите, то те се въдят от само себе си. Изглежда, че тук климатът е хубав. Имаме и места, особено из мочурливите райони, където те се въдят като попови лъжички. Там дори ни е трудно, ваше величество, да изчислим като по колко се падат на глава от населението.

Кралят. Това може да събуди любопитството на учените.

Зелена тога. Може да организираме симпозиум. Учените обичат много таквиз симпозиуми, където да се уточнява по съвсем научен начин като по колко водни таласъма или вампира се падат на глава от населението. Тук може и Международната организация да се включи. Трябва в бъдеще да се опитаме да станем домакини на такъв симпозиум или на някоя постоянно действуваща към Международната организация комисия.

Сива тога. Но само с вампир и с таласъм едно кралство не може да получи слава! Макар че водният вампир и таласъмът се въдят изобилно из мочурливите места и кладенците, с това ние не можем да обърнем света към себе си. Или както негово величество сполучливо отбеляза, да го накараме на пръсти да се вдигне и да протегне шия, за да ни гледа! С вампирите и с таласъмите туй няма как да стане!

Бяла тога. Не става, защото и водният вампир, и таласъмът са невидими! Колкото и да протягат шии кралствата, няма да ги видят!

Оранжева тога. Днес, с извинение, видимото се забелязва трудно, та какво остава за невидимото!

Жълта тога. Ние бихме могли да ги направим видими, като ги боядисаме с цветове, подобни на цветовете на кралството ни.

Синя тога. Как ще ги боядисаш! Боядисаш ли ти водния вампир и таласъма, то те тутакси престават да бъдат вампир и таласъм? Тук всичката тайнственост и всичката загадка са в това, че са невидими. Ако ги боядисаме и станат видими като нас, то никой учен и никакъв симпозиум не би се занимавал с тях. Учените, когато се събират на симпозиум, искат невидимото преди всичко!… То ги мами именно, невидимото! Кой смислен учен днес гледа видимото? Видимото е за по-прости хора, по-малко образовани. Ако е за прости или за малко образовани, то достатъчно и тук ги имаме, за да ги викаме отвън чрез Международната организация. Въпросът е, ваше величество, да успеем да запазим тази даденост с водния вампир и с таласъма, както да запазим и няколкото самодиви, които неотдавна дойдоха от съседно кралство и се научиха в нашето кралство да се къпят.

Кралят. Тези дадености трябва да се съхранят! Що се отнася до самодивите, турете стража там и забранете достъпа до мястото за къпането. Ако научат поданиците, те ще започнат да ходят там и да гледат как самодивите се къпят! Те ще ги изплашат и прогонят!

Синя тога. Ще сложим стража, ваше величество! Поданиците наистина могат да ги прогонят, тъй както прогониха и морските сирени от морето.

Кралят. Далеч ли е оттук морето?

Синя тога. Колкото далече, толкова и близко, ваше величество!… У нас изобщо всяко едно нещо е колкото далече, толкова и близко. В началото изглежда близко, постижимо, ей тъй, с пръст само да посегнеш, и ще го пипнеш! Но минава ли време, близкото все по-далечно става, все по-непостижимо. Когато и към най-близка цел посегнем, то тя по тайнствен начин се отдалечава. Като че сме омагьосани от вещици и зли магьосници, макар че никой тук в магьосници и вещици не вярва!… На всичко туй отгоре кралствата околовръст постоянно ни притискат. Всеки път, когато почва оран, те гледат, ако могат, по някоя бразда от кралството ни да изорат за себе

си. И когато чистят камъни от орниците си, то всички камъни отсам прехвърлят… Ето така, ваше величество, живеем ние тук в свойто кралство!

Кралят. Малко е това, което чух… Вятърната мелница, мливото, дебелата жена, водните вампири и таласъмите, които казвате, че се въдят в изобилие… Орници, влечуги, пасища, кукуруз, няколко самодиви, лозе, хълмове, и сврака!… Бедни са природните ни дадености! С това не може наникъде да се придвижим и не можем никого да впечатлим! Допускам и зла магия над кралството да тегне, но с общите усилия на всички ние можем магията да обезсилим и ако потрябва, кралството си на ръце ще вдигнем, ще го пренесем на друго място, далеч от алчните съседи и от вещиците!

Сива тога. Ваше величество! В тези ваши думи ние съзираме величие!

Кралят. Ооо, нека да не бързаме! Нека думите не изпреварват работата ни! Това ще е от полза и за работата, и за самите думи!… Щях да пропусна да попитам — в кралството ни употребяват ли се много думи?

Сива тога. Употребяваме ги, ваше величество, според нуждите! Когато някъде се получи празнина и няма с какво друго и как да я запълним, запълваме я с думи! Съседните кралства и те правят същото. И Международната организация препоръчва, където се получат пукнатини и търкания между кралствата, то тези пукнатини да се запълват с думи. Международната организация е създала и комисии, които при нужда отиват при пукнатините и там на място ги запълват с думи… Ето, така, ваше величество, стои работата с думите!… Като тичаме по игрището, всички тичаме — казва апостол Павел!… Сега от името на кралския съвет бих ви помолил, ако благоволите, да посадите едно дръвче! То ще бъде най-младото дръвче на кралството ни.

Кралят. С голямо удоволствие ще посадя дръвче! Казват, че човек едно дръвче ако посади в живота си, то животът му не е живян напразно.

Сива тога. Ние също сме чували подобно нещо. *(Вика.)* Моля дръвчето за негово величество!

Влиза кралският градинар, който носи със себе си дръвче и лейка. Подире му вървят двама помощник-градинари с голям дървен съд за засаждане на дръвчето. Те оставят съда пред

краля и излизат.

Кралският градинар. Позволете да ви се представя, ваше величество! Имам чест да бъда кралски градинар!… Градината е пълна с цветя. В нея те цъфтят през всичките сезони и с всички цветове. Както кралството цъфти и свети с всички цветове, тъй и кралската градина, ваше величество, цъфти и свети с всички цветове! Много кралства ни завиждат за това и питат ни каква е тайната. Тайна тук няма никаква. Просто на добрите кралства цветята им цъфтят, додето на лошите цветята вехнат. Тъй, ваше величество, на добрата и на кротката жена цветята раснат буйно и цъфтят, а на лошата и зла жена цветята вехнат!… Заповядайте, ето оттук, ако обичате! *(Придружава го до съда, подава му дръвчето.)* Това е много рядък дървесен вид, ваше величество. Ние, кралските градинари, го наричаме помежду си кралски вид!

Кралят позира с дръвчето.

Кралският градинар. Сега, ваше величество, ако обичате, да го полеете! Полива ли се, едно дръвче по-лесно се прихваща!

Завеса.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Дворецът. Кралят, съветниците. Те са се събрали пред голям земен глобус. От различни страни върху глобуса са поставени стълби, за да могат по тях съветниците да се качват и да го оглеждат по-добре.

Кралят. Поисках земното кълбо, за да го разгледаме отблизо и да видим не бихме ли могли да изберем по-удобно място за кралството ни. Място с хубав климат, с южно изложение, с по-добри съседи и с повече богатства… Това парче ей тук как ви се вижда?

Сива тога. Ооо, ваше величество, тук е невъзможно! Тук старата Европа се е настанила. Тя тъй е натъпкана с кралства, че няма къде игла да се забие! Като килер, ваше величество, е претъпкано. Пълно е със стари шушляци и гумени шушони, пълно е с войнишки каски, с ботуши, с генералски униформи, с пелерини, с чадъри стари, останали от лели и пралели, с бричове и фусти, с войни и с предразсъдъци. Войните са тъй много чести, че не може да се изчисли вече по колко се падат на глава от населението. И толкова е тясно, че кралствата стоят правостоящи!

Кралят. Няма смисъл да се набутваме в такъв килер тогава! Ще търсим нещо по-открито!… Нагоре там онуй какво е?

Синя тога. *(качва се по стълбата. Говори отгоре)*. Тук скандинавци има. Много е откъснато, ваше величество, полуостровно и диво е. А и слънцето е малко! Поради това, че няма слънце, всички поданици тук са като бели мишки. Горите им са пълни с тролове и вещици. Зимите са тежки, денят е къс, всяка нощ е цяла вечност и има много мрак.

Кралят. Тогава ще потърсим по-надолу, на топло и на юг. Ей тук например е примамливо, изглежда ми уютно.

Синя тога. *(слиза по стълбата надолу. Гледа там, където сочи кралят)*. Ваше величество, по-добре да не се спираме на туй място. Кралствата са пълни с балкани.

Кралят. Тъй и предполагах!… Я да видим по-нататък! Каква е таз черта там по средата?

Жълта тога. *(качва се две или три стъпала по стълбата)*. Това тук, ваше величество, е стена, а не черта. Туй е великата китайска стена.

Кралят. Тъй ли!… За какво може една стена на кралството да служи?

Жълта тога. Тази стена е иззидана от кралството, за да може кралството да се предпазва от всичко външно.

Кралят. Интересно!… Мога ли да видя по-отблизо?

Жълта тога. Ей сега, ваше величество, само стълбата да донесат! *(Вика.)* Донесете стълбата на негово величество!

Двама стражи донасят стълбата на негово величество и я изправят върху глобуса. Крепят с ръце стълбата.

Жълта тога. Заповядайте, ваше величество!

Кралят. *(качва се по стълбата. Пипа с пръст. Почуква)*. Стена, действително стена е. Стълби, кули, бойници — добре е зидано! Освен че предпазва от всичко външно, тази стена вътрешността на кралството не пази ли?

Жълта тога. Пази, ваше величество! Тя пази не само нищо да не влиза вътре, но и нищо да не излиза навън от кралството.

Кралят. Не ми харесва тука!… Да видиме от другата страна. Там като че по-слънчево изглежда.

Зелена тога. Това е вече Африка, ваше величество!… Горещо място!… Завъртете земното кълбо насам, ако обичате! Така… така!… Ето така, за да може негово величество да вижда по-добре!… Всичко това е самата черна Африка. Тук постоянно грее слънце, затова и поданиците са черни като въглени. Мисля, че не е за заселване, ваше величество! Лично аз не го намирам за препоръчително. Издигнатите кралства притежават тук колонии, но самите те не се заселват тук.

Кралят. Колонии за съседи не са ни нужни!… Ще търсим по-издигнати съседи!… Какъв е този пушек там, пожар ли има?

Зелена тога. Съвсем не, ваше величество! Това са Индиите. Те кремират мъртвите си поданици, затова и постоянно там горят огньове и дими. Наричат туй място Тъмна Индия, защото с ума си човекът все още не може да го освети! Там много змии има, много факири, маймуни много и всички животни са свещени!

Кралят. От такава тъмна суша по-далече! Едно кралство като нашето трябва да се разположи по на светло!… Не ви ли мами това там горе? Чисто, светло е и е нависоко!

Бяла тога. *(показва се горе на върха, загуглен, увит в шал. Вие виелица).* Ужасно е тук, ваше величество! Наистина е бяло, снежно, но такава виелица в момента има, че едва не ме отнася. Северният полюс се намира тука, ваше величество! Всичко е сковано в лед, засипано е в сняг. Жива душа не се вижда никъде!… Впрочем не! Ето там нещо шава!… Мечка! Бяла мечка, ваше величество! *(Вика.)* Уууу!… Уууууу!… Избяга, скри се зад онзи леден блок!… Нищо друго наоколо не шава!… Ако сметнете, че е достатъчно това, да слизам вече, ваше величество! Човек тук просто може да се вкочани!

Кралят. Слизай, но внимателен бъди, да не се подхлъзнеш!… Съвсем е очевидно, че няма да се местим в снеговете! *(Чува се силно тупане — Туп! — и подвикване: „Ох!“)* Какво така тупна от другата страна? Кой изохка там? Случи ли се нещо?

Бяла тога. *(показва се иззад глобуса, куцайки.)* Подхлъзнах се, ваше величество, от полюса и тупнах!

Кралят. Нали ви предупредих да бъдете внимателен!

Бяла тога. Предупредихте ме, ваше величество, но на! Подхлъзнах се!

Сива тога. Негово величество постоянно ни предупреждава, за да ни предпази, и въпреки това ние постоянно се подхлъзваме и тупваме.

Бяла тога. Това ще ми е за обеца!

Кралят. Къде другаде да търсим място? Тази безбрежност там каква е?

Сива тога. Това, ваше величество, е Русия. Понеже земното кълбо се закръглява, затуй не можем края на кралството да видим… Безбрежно кралство!… Казват, че когато в него завали, то съседните кралства си обували ботушите!

Кралят. Вали ли често там?

Сива тога. Ами ту вали, ту превалява!… В туй кралство, ваше величество, когато в единия край слънцето залязва, то в същото време на другия изгрява и ако на север пада сняг, то на юг е непоносима жега. Като гърне върху огнище — отпредеври, откъм гърба замръзва!… Преди години наши пратеничества бяха там, та разказваха,

че когато поднасят борш на своите гости, поданиците на туй кралство го поднасят в съдове, големи като Каспийското море. Там всичко, ваше величество, е голямо, и брадите на поданиците били като тайга големи!

Кралят. Ще продължим да търсим по-нататък!… Къде изчезнаха съветниците.

Сива тога. Отидоха да видят, ваше величество, от другата страна. *(Вика.)* Какво има там, защо се туткате?… Къде пропаднахте, та никакви ви няма?

Гласът на Синя тога. Чакай, че кракът ми се заглави!

Сива тога. Къде?… В какво?

Гласът на Синя тога. Заглавих го тук в Кордилерите.

Сива тога. Защо не стъпваш по-внимателно! Негово величество чака, за да разбере удобно ли е там, където търсите, а вие през това време гледате крака си да заглавите!

Жълта тога. *(показва се отстрани на глобуса)*. Хич не е удобно. Оказва се, че тука е Америка.

Кралят. Тази ли Америка, която на всички кралства главоболия създава?

Жълта тога. Да, ваше величество! Ако минете отсам, ще видите как туй кралство като дамоклев меч виси над глобуса. Тук нахалството, оръжието и силата правят кралството! *(Чуват се изстрели и пукотевица.)* Ваше величество, залегнете! Опасно е да сме правостоящи! *(Хвърля се към краля, поваля го по очи, покрива го с тогата си. Пукотевицата спира, Кралят се надига.)*

Кралят. По нас ли стреляха?

Жълта тога. О, не, ваше величество! Стреляха по индианците и по бизоните! А туй, че куршумите насам пищяха, бе от рикошета. В това кралство се стреля постоянно. Тук има пълна свобода и всеки може по всекиго да стреля. Тук поданиците дори по краля стрелят. Като застрелят краля, то тогава стрелят по убиеца на краля. Застрелят ли убиеца на краля, стрелят по убиеца на убиеца на краля. Ако убиеца на убиеца на убиеца на краля се убие, то тогава се стреля по новия убиец! Това кралство, ваше величество, е кралство на неограничените възможности!

Кралят. *(заобикаля, поглежда зад глобуса)*. Като гледам оттук, то виси надолу с главата! Поданиците и те ли постоянно тъй висят?

Синя тога. *(показва се иззад глобуса)*. Уф, измъкнах си най-после крака от Кордилерите!… Да, ваше величество, съвсем правилно и уместно забелязахте, че тук всичко е надолу с главата!… То е заради земното кълбо. Понеже земното кълбо е кръгло, а не плоско, както са твърдели в старите невежи времена, то част от кралствата стоят нормално на нозете си, докато останалите висят с главите нанадолу!

Кралят. Не ще да е удобно!

Синя тога. Никак даже!

Кралят. Явно тук няма повече какво да търсим!… В оня край оттатък гледахте ли?

Оранжева тога. Не, но ако искате да хвърляме и там едно око. Това са дребни кралства, пръснати по пясъците.

Кралят. Какво тъй бляска посред пясъците?

Оранжева тога. Това са сабите на поданиците, ваше величество. Те постоянно размахват голи саби, та по този начин харемите си пазят. Ревниви са до крайност, от ревност заколват човека като пиле.

Жълта тога. Очевидците твърдят, че е невъзможно лице на поданичка да се види!

Оранжева тога. То е, защото всичко е забулено! Но не само поданичките тук са забулени. Всичко, ваше величество, по тез места е тъй забулено, че лицето му изобщо не може да се види!

Кралят. Не е за нас това!… Къде тогава да отидем?… Да се преместим в океана!

Зелена тога. Океанът има едно предимство, че кралството ще е далеч от всякакви съседи. Но има и този недостатък, че е много мокро.

Бяла тога. Има много бури, тайфуни има. През тези бури и тайфуни как със света ще се сношаваме.

Кралят. Но според вас какво излиза? Излиза, че за кралството удобно място няма! Остава вътре в земното кълбо да проверим дали не бихме там място намерили!

Сива, тога. Вътре, ваше величество, е много тъмно, вечен мрак цари. Там вътре има едно огромно кърти́че кралство. Поданиците му денонощно ровят и ако обгледате добре глобуса или го пипнете, ще забележите колко е той пъпчив!

Кралят. *(оглежда, прекарва ръка по глобуса)*. Наистина, пъпчив е!

Сива тога. Всичко е от къртичините, ваше величество. Къртиците на туй подземно кралство постоянно ровят и избутват навън пръстта. Трудолюбиви поданици, но от труда им само тез къртичини остават!

Кралят. Какво тогава да решим? Да останем на старото си място, тъй ли?

Синя тога. Поради невъзможност другаде да идем да останем, ваше величество! Притеснено е, виждаме го всички, обувката наистина ни стяга!… Но мигар нашето кралство само стяга!… Ако се огледаме, ще видим, че всяко кралство от нещо притеснено е и че все някъде обувката го стяга!

Кралят. Да останем, но не можем да седим със скръстени ръце!… Дори емблема още нямаме на кралството! Нали комисия за емблемата се назначи!

Сива тога. Да, имаме комисия, ваше величество! Тя непрекъснато работи. От всичко в кралството може би тя най работи!

Кралят. Забелязвам, че ако искаме работата ни да не върви, то най-сигурният начин за това е да се създаде комисия! Не намирате ли, че кралството ни се препълни с комисии?… Ако по куче хвърлим камък, ще замерим някоя комисия!

Зелена тога. Това с камъка и с кучето, ваше величество, е истина и много образно, но нямаме друг избор! Навсякъде е тъй! Нали ходиха поданици да обменят опит с други кралства!

Кралят. Е, и?

Зелена тога. Все същото е!

Жълта тога. И в Международната организация изпратихме — и там е същото! Смята се, ваше величество, че в бъдеще светът не ще се състои от кралства, а от комисии!

Кралят. Не разбирам какво толкова много затруднява тези заседаващи комисии!

Оранжева тога. Пълното единодушие, ваше величество, ги затруднява!… За емблемата сте прав, че трябва час по-скоро да я имаме! Емблемата е нещо, което се ползва от всеки поданик!

Бяла тога. Всичко това е истина, но кралствата с такава стръв се нахвърлиха в търсенето на емблеми, че не остана нищо свястно за емблема!

Синя тога. Най-източното кралство тури ръка на слънцето! То сметна, че слънцето първо там изгрява!

Зелена тога. Не подминаха и месеца!… По-точно, полумесеца! Опоскаха цялото небе!

Жълта тога. Кралствата изпитват все по-остра нужда от емблеми! Едно кралство, ваше величество, което се намира на края на света, взе за емблема шумка от дърво! Мисля, че не бива да прибързваме.

Кралят. Емблема нямаме, ветрената мелница едва-едва скрибуца, орниците са безплодни! Как да се измъкнем от тази падина, където твърдите, че не знам по колко водни таласъма се падат на глава от населението!

Оранжева тога. Аз предлагам, ваше величество, да направим кралството на два етажа. Където и да съм ходил по други кралства, ни видях, нито пък чух да има кралство на два етажа!

Бяла тога. Ваше величество, ако разрешите, искам на това предложение да възразя! Намирам за неуместно да правим кралството на два етажа. Как ще живеят поданиците в такова кралство? То значи непрекъснато едната половина да тропа и да шуми на горния етаж, а другата от долния етаж непрекъснато да вика: „Шът!“ и „Тихо!“

Кралят. Какво предлагате тогава?

Бяла тога. Предлагам кралството да бъде бяло. Никъде досега ни едно кралство не е било изцяло в бяло!

Жълта тога. Защо непременно бяло, а не златистожълто?

Зелена тога. Мога ли на свой ред да попитам: защо златистожълто, а не зелено?

Синя тога. Ако кралството ни стане синьо, то със синьото небе ще се уподоби и ще се слее!

Сива тога. Ваше величество, всеки тук към свойта тога тегли, за своя цвят държи. Мисля, че с това не можем да се съгласим!… Трябва да потърсим може би не цвят за кралството, а друга форма!

Оранжева тога. Да не искате да правим кръгло кралство?

Жълта тога. Или квадратно!

Зелена тога. Или зигзагообразно!

Бяла тога. Или триъгълно!…

Синя тога. Или спираловидно!

Кралят. Не мисля, че това ще ни помогне! Дали ще бъде кралството ни бяло или кръгло, не е от особено значение. И бялото, и кръглото не биха го измъкнали от падината, в която се намира! Въпросът е тук да повдигнем падината! Вярвам, че ако се захванем мъжки, то ние можем кралството във въздуха да вдигнем и от падина във връх да го превърнем!

Оранжева тога. Чудесно е това, което казвате, ваше величество! Но как да стане?

Кралят. По начин естествен и съвършено прост! Ако започнем от едната половина на кралството да копаем пръст и да я прехвърляме и струпваме върху останалата половина, то ден из ден и постепенно другата половина ще започне да расте. Ето, по този начин ще превърнем кралството от падина във връх! Свой собствен връх ще имаме!

Сива тога. Ние, ваше величество, можем само да приветствахме вашата идея за собствен връх!… Това ще ни издигне в очите на останалите кралства!

Всички. *(хорово)*. Чудесно е, ваше величество! Собствен връх!

Кралят. Заедно с върха обаче трябва да обърнем внимание и на поданиците! При обиколката из кралството забелязах, че има доста недоволни поданици. Да не забравяме, че всеки има нужда да каже от време на време, че е недоволен! Един от живота, друг от жена си, жената от мъжа си, четвърти от приятели, пети от съдбата! И така нататък!

Сива тога. Ваше величество, мигар има кралство, където всички поданици са доволни!

Кралят. Няма такова кралство, но щом има недоволни, то трябва да има и място, където поданиците да изказват своето недоволство. Викалия някаква ли трябва да открием, недоволница ли, не зная, но нещо трябва в кралството да се направи!

Оранжева тога. Това с недоволницата е чудесно! По този начин ние първи сред останалите кралства ще имаме своя недоволница!

Кралят. Въпросът е сега без много приказки към работа да се пристъпи! *(Оглежда земното кълбо.)* Да си призная, не очаквах, че земното кълбо тъй много ще е натъпкано с кралства!… Може да се каже, че то е въшкаво от кралства! *(Ослушва се, пита.)* Чувате ли?

Сива тога. Какво именно, ваше величество, да чуем? *(Ослушва се, останалите тоги също се ослушват.)*

Кралят. Не чувате ли как там нещо вика: Хруп-хруп!

Сива тога. Ооо, това хрупане, ваше величество, иде откъм земното кълбо! Понеже кралствата са се впили в земното кълбо, то всяко едно бърза каквото може от него да изхрупа. Тъй червеят, хруп-хруп, изяжда ябълката. Рано или късно и земното кълбо, подобно на червива ябълка, ще се изхрупа, и поданиците на кралствата ще изхвърлят огризките на пътя!

Кралят. Но къде, по дяволите, ще отидат, след като превърнат земното кълбо в огризка?

Синя тога. По други светове ще се разселят! Вселената, ваше величество, е тъй голяма, че всяко кралство не, ами всеки поданик на земното кълбо ще има собствена звезда. Поданиците на всички кралства знаят, че са гости тук, че временно върху земята пребивават, затова и с такваз охота я хрупат и огризват. Не ще се мине много време, и тук няма да има никакво кълбо, а ще останат само огризки жалки. Поданиците като гризачи ще изгризат и ще оглозгат всичко!… Рано или късно, ваше величество, това ще стане!

Кралят. По-добре е по-късно, ако стане, когато нас няма да ни има!… Избутайте земното кълбо навън, без полза ще е повече да го разглеждаме! *(Ослушва се отново.)* Обаче трябва да се отбележи, че макар да хрупат и оглозгват земното кълбо като червива ябълка, то и кралствата, и поданиците го хрупат и оглозгват с известна предпазливост.

Синя тога. Ваше величество, това е самата истина! Някои дори свенливо от него поотхапват! Притесняват се, но поотхапват! Когато всичко наколо ти хрупа, то и ти, щеш не щеш, похрупваш!

Влизат войници. Подпомогнати от тогите, те започват да избутват навън земния глобус. Част от войниците и членовете на кралския съвет вдигат и стълбите.

Кралят. Внимателно, да не разплискате моретата!

Сива тога. Ние, ваше величество, искаме да го поставиме навънка пред двореца. Намираме, че чудесно пред двореца ще стои!

Кралят. Щом не може друга работа да свърши, то нека поне двореца да краси! *(Сива тога се обръща и тръгва да догони*

останалите.) И внимавайте там да не го търкулнете по нанадолнището, че може някой поданик да сгази! *(Разхожда се напред-назад. Зазвучава латерна.)* Явно, тук ще се стои! *(Спира при дръвчето, посадено от него.)* Да видя туй дръвче прихваща ли се вече! *(Изскубва го, гледа корените му, връща го в съда.)* Не се прихваща още!

Завеса.

ПЕТА СЦЕНА

Дворецът. Кралят в своя трон. Кралският съвет.

Сива тога. Ваше величество! Ако разрешите, да чуем показанията на поданичката!

Кралят. Нека веднъж чуем и поданичките какво ще кажат. Не може само поданиците да слушаме!

Сива тога. Да влезе поданичката!

Стражи въвеждат жена, натоварена с бохча. Тя води за ръка със себе си момиче.

Жената. Помага бог, кралю честити!… Честита бях и аз да видя краля!… Помага бог на всички ви!… А ти мълчи, пред крал глупости не говори!

Момичето. Но, лельо, аз мълча!

Кралят. Дал бог добро!… Извинявайте, че с моите съветник-министри ви отбиваме от пътя. Навярно надалеч сте се запътили, щом толкова багаж със себе си сте взели. Ние на война дори когато тръгнем, не тръгваме с толкова багаж!

Жената. За минералните бани сме се запътили с мойта племенничка! Багажът ни не е кой знае колко много! *(Показва бохчата.)* Това е за препирка! Бани, бани, но трябва и да се препираме!

Кралят. С кого ще се препирате?

Жената. Няма с никого да се препираме, дрехи носим! *(Тупа бохчата.)* Дрехи носим в бохчата си, за да имаме за преобличане и за препирка, а не че с някого ще се препираме! Да се препираш с някого е празна работа, кралю честити! Лани на минералните бани две жени през всичкото време се препираха, накрая се и сбиха, едва ги разтървахме. Жени като се запрепират, по-лошо е и от кралства кога се запрепират! Препират се и спорят, но като никой не отстъпва, се

хващат и за гушите! Веднъж ли е било!… За какво, кралю честити, ме отбивате от пътя с таз въоръжена стража?

Кралят. Отбихме ви от пътя, за да дадете показания пред Кралския съвет.

Жената. С удоволствие на кралството не само показания, а всичко каквото можем ще дадем! За нас е чест на кралството си да помогнем… Какви показания точно искате от нас?

Кралят. Навярно сте научили, че преди време недалеч оттук, в реката, се явиха самодиви. Една отколешна мечта на поданиците се сбъдна, най-сетне и нашето кралство да се сподобие със самодиви!

Жената. Научихме за тях!

Кралят. И сигурно разбрахте, че са много боязливи? Жената. Нещо подразбрахме!

Зелена тога. Ваше величество, те дори от сърни са по-плашливи!

Жената. Така е! Диви са, затова са и плашливи! *(Към племенничката.)* Не зяпай настрани!

Момичето. Но лельо, аз не зяпам!

Кралят. Тези самодиви нищо лошо на кралството не правеха. Те само се къпеха в реката, като оставяха водата да ги милва.

Бяла тога. Нежният пол, ваше величество, има голяма слабост към водата. То е може би, защото водата постоянно милва тялото, а слабостта на нежния пол е именно милувката! Това е едно естествено влечение.

Жената. *(оживява се)*. Да, ние имаме слабост към водата! Ние имаме също така, кралю честити, и естествено влечение.

Кралят. Моят съветник-министър мисля, че имаше предвид самодивите!

Жената. Да, и те имат слабост към водата!… Всички ние имаме слабост и естествено влечение към водата, защото се нуждаем от милувка. Затова ние ходим и на минерални бани. Мъжът, кралю честити, няма никаква слабост към водата, а още по-малко има той естествено влечение. Мъжа да го накараш да иде на минерални бани — това не може да стане по никой начин!… Мъжът е скаран с водата, той дори краката рядко си измива! Мъжът, кралю честити, е смотан и такъв дивак, че да го накараш да се изкъпе, трябва да се бориш с него като с мечка. Той, кралю честити, е без всякакво естествено влечение!

Кралят. Както виждам, вие нямате особено добро мнение за моите поданици?

Жената. Аз за мъжа говоря, кралю честити, не за поданиците! Той, освен че е поданик, ми е и мъж! Той, кралю честити, като се нахвърли понякога връз мене и ми вика, говорейки ми: Ти ще мълчиш, защото аз съм поданик на негово величество и цялото и целокупно кралство е зад мене!… Аз мълча, според както той иска, обаче му и казвам: Ти може да си поданик, но си ми мъж!… Не е ли така? Той може да е без каквото и да било естествено влечение, но ми е мъж!

Кралят. Това е верно! За вас мъжът е мъж, за кралството обаче той е поданик!… Към поданиците кралството не може да е безразлично! То бди над всекиго! Що се отнася до спора, който вие имате, ще трябва помежду си да го решите, и да се разберете — кое, как и що!

Жената. Борим се, но нали сме нежен пол, както се и отбеляза тука — надвиват ни! Те, поданиците, като поданици може и да чинят, обаче у дома ги няма хич! Лула тютюн не чинят!

Кралят. Този въпрос не трябва тук да се обсъжда! Ние тук ви повикахме в качеството ви на поданичка.

Жената. Мога да бъда и поданичка! От това не се боя!

Кралят. Поканихме ви като поданичка, за да дадете показания пред кралския съвет за самодивите.

Жената. Ще дам! От показания не бягам!

Кралят. Истина ли е, че сте се организирали с група поданички, че сте отишли на реката, където се къпят самодивите, хокали сте ги и сте ги замеряли с камъни, за да ги пропъдите!

Жената. Истина е и е така!

Кралят. Кое ви подтикна и накара да се отнесете тъй грубо, бих казал — и непристойно — с тези нежни и боязливи същества?

Жената. Мъжете ни подтикнаха и ни накараха!

Жълта тога. Ваше величество, извинете ме, че се намесвам. Това, което говорившата твърди, е невъзможно!… Кой мъж в кралството ни ще подтикне или ще накара жена си да иде да замеря самодивите с камъни? Той трябва да е някой смахнат или идиот!

Жената. Да, те ни подтикнаха и ни накараха! Съвсем на смахнати и на идиоти се превърнаха и по този начин ни подтикнаха и ни накараха!

Кралят. Как ви накараха?… Казаха ви да идете да викате по самодивите и да хвърляте камъни по тях?

Жената. Не ни казаха, обаче ни подтикнаха и ни накараха!… Те, кралю честити, ни подтикнаха и ни накараха, защото, като чуха, че самодиви са дошли на реката да се къпят, започнаха да ходят там и да ги гледат как се къпят голи. Мъжът ми също се научи, започна и той да ходи и да гледа как ония там се къпят голи.

Зелена тога. Ваше величество, в това няма нищо осъдително и лошо! Мисля, че никой в кралския съвет не вижда в това нещо осъдително и лошо!

Синя тога. Това не може да е повод, за да се хвърлят камъни по къпещите се!… Понеже поданиците гледат и се любуват на къпещите се, то дайте тогава да ги нахокаме, да ги одюдюкаме и да ги прогоним извън пределите на кралството! Така ли?

Жената. Ние не за гледането! Ако е за гледане — да гледат! Мож ли да запретиш на някого да гледа!… Не мож!

Кралят. Тогава какво наложи да ги гоните?

Жената. Прогонихме ги, кралю честити, защото мъжът, като ги гледа как се къпят в реката, а и съвсем голи при това, започва да ни съпоставя. Той виси там като паяк на реката, зяпа ги по цял ден как се къпят, подсмърча и като си дойде, иска и нас да ни съблича голи и да ни съпоставя… От къде на къде ще ни съпоставя той нас!… Че той така нас ни обижда! Мигар ние мъжа го съпоставяме!… Ами ако ние седнем да го съпоставяме, ще го натикаме в миша дупка!… Може ли да ни упрекне някой, че сме зарязали свойта работа и сме се струпали на реката да гледаме как някакъв си там див самодив се къпе гол, а после да се върнем у дома, да почнем да събличаме мъжа си и да го съпоставяме? В това не може никой нас да ни упрекне!… Ние може да сме всякакви и даже, нежен пол да сме, обаче, както виждате, деяним и не съпоставяме!… Че ние даже и на минерални бани ходим. И за какво ходим там, та киснем във водата като гръсти? Нали заради мъжете ходим!

Оранжева тога. Ваше величество, разрешете да задам един въпрос на говорившата!

Кралят. Моля!

Жената. Моля!

Момичето. Моля!

Жената. Ти мълчи! Стига си говорила пред краля глупости!

Момичето. Но, лельо! Аз мълча!

Оранжева тога. Искам да попитам говорившата откога мъжът й е започнал да я съпоставя. По-рано това случвало ли се е?

Жената. По-рано това не ни се случваше! По-рано ние бяхме много млади, време нямаше за съпоставяне, пък и самодиви нямаше тогава.

Кралят. Кралските пазачи не ви ли предупредиха, че никой няма право да гони самодивите, да хвърля камъни по тях и да ги хока.

Жената. Предупредиха ни!… Пазачите за туй са турени пазачи! Но ние им казахме, че може и да нямаме право да гоним самодивите, но че и мъжете нямат право да ни съпоставят! Ако всеки мъж започне жена си да съпоставя, то на туй кралство къде ще му излезе краят!

Кралят. Върнете им със същото тогава, съпоставяйте и вие!

Жената. *(срамежливо)*. Ооо, какво говорите, кралю честити!… Недейте така, кралю честити! *(Момичето възклицава: „Оооо!“)* Ти мълчи, не говори пред краля глупости!… Ако речем да съпоставяме, то, кралю честити, нека си го кажем тука, помежду си, мъжете даже и за съпоставяне не стават! Само че ви моля, това да си остане наша тайна и да не излиза вън от кралството ни! Ако човек погледне, то всяко едно кралство си има своя тайна. Особено пък в тази тайна област. Може ли без тайна! Като няма тайна, то и явно няма!

Кралят. Жено, вие говорите неща опасни!

Жената. Напротив, кралю честити! За нас жените те не са опасни, те са безопасни!

Сива тога. Ваше величество, извинете, но това аз не бих нарекъл съпоставяне!

Зелена тога. По-скоро е злепоставяне!… И на кого?

Бяла тога. Как на кого? На всички ни!… Тоест — исках да кажа — на всичките ни поданици!

Кралят. *(става прав. Заедно с него съветник-министрите стават прави)*. Добре, жено, добре! Чухме всичко! За кралския съвет тези показания са достатъчни! Свободни сте с вашата племенница!

Жената. *(към стражите)*. Не ме пипайте! Аз не съм поданичка! Аз съм жена и съм тръгнала на минерални бани с мойта племенница! *(Тръгва да излиза, но се спира.)* Ще ни съпоставят те! По цял ден зяпат дивото, обаче защо не идат вечер да легнат с дивото, ами при нас се

прибират! При питомното идат, юдите му с юди!… Защото, като спят с питомното, то покрай него може и те малко да се поопитомят и да получат естествено влечение! *(Към племенницата.)* Млъкни най-после и ти!

Момичето. Но, лельо…

Жената. Млъкни, ти казах! Пред краля глупости не говори! *(Излизат.)*

Кралят. С такива поданички кралство не погива! С такова нещо мисля, че всеки поданик се би гордял!

Сива тога. Да се гордее, ваше величество, да, но извинете ме — не и да преспива!

Кралят. Достатъчно!… Този въпрос е частен, решавайте го у дома си!… Съветът се закрива!

Съветник-министрите излизат. Кралят става от трона, разхожда се, спира се при съда с дръвчето.

Кралят. Да видя туй дръвче, прихваща ли се вече! *(Изскубва го, зазвучава латерна, гледа корените му.)* Не се прихваща още! *(Връща го в съда.)* Не се прихваща!

Завеса.

ШЕСТА СЦЕНА

Пред завеса.

Втори носач на пръст. *(с пълен чувал на гръб)*. Добра среща, побратиме! *(Сваля чувала от гърба си.)*

Първи носач на пръст. *(подсвирква си с празен чувал под мишница)*. Дал бог добро, побратиме!… Носач на пръст ли си?

Втори носач на пръст. Да, носач на пръст съм! И ти ли, побратиме, си носач на пръст?

Първи носач на пръст. И аз съм носач на пръст, побратиме! *(Показва му празния чувал.)* Бях вече горе на върха! Сега се връщам долу, чувала отново трябва да напълня с пръст!

Втори носач на пръст. Накъдето и да погледна, виждам, че всеки носи пръст! И куцо, и сакато към върха пълзи!

Първи носач на пръст. Трябва кралството от падина на връх да стане, затуй и всеки носи пръст и трупа на върха. А то как иначе ще вдигнем този връх!

Втори носач на пръст. Ооо, пръст дал бог! Нека пръстта не е кахър, побратиме! Добър ти път по стръмното нагоре!… И по-полек! За ден, за два не се издига връх!

Първи носач на пръст. И на теб, побратиме, добър ти път! Зная, че с бързане това не става!… Надявам се, че тепърва ще се срещаме по този път! *(Вдига чувала, залита.)* Не се пренася лесно тази пуста пръст!

Двамата се разделят, като първи носач на пръст си подсвирква с уста.

СЕДМА СЦЕНА

Дворецът. Кралят дреме в своя трон. Влизат тихо Първи и Втори верноподаник. Те носят по една тояга. Втори поданик е натоварен с голям чувал на гърба. (Ако това е много тежък товар, то двамата могат да носят чувала на върлина.) Като стъпват на пръсти, двамата се спират и започват да кашлят тихо. По този начин те се надяват да събудят краля.

Кралят. Кой е?

Първи верноподаник. Ние сме, кралю честити!

Кралят. Кои сте вие?

Първи верноподаник. Ваши верни поданици, кралю честити.

Втори верноподаник. Верноподаници, кралю! *(Покланя се.)*

Кралят. Какво има? Случило ли се е нещо, та в такава късна доба ме събуждате?

Първи верноподаник. Ние, кралю честити, идваме от дълбоката провинция, запокитена в самия край на кралството. Тя не само е дълбока, но и дива!… Тресавища, гори, непроходимост! *(Втори поданик на всяка дума кима с глава, в смисъл, че казаното е точно така.)* Но понеже ние там живеем постоянно, свикнали сме! Все едно, че живеем у дома си… При нужда поскитваме и из съседни кралства. Наоколо е пълно със съседни кралства.

Втори верноподаник. Пълно е и наоколо, и околовръст! Но и там гори, и там тресавища, кралю, и там непроходимости!

Кралят. За какво се скитате из други кралства? Мигар нашето кралство не е достатъчно за скитане?

Първи верноподаник. За достатъчност напълно е достатъчно, кралю честити! Из кралствата на съседите ние не ходиме поради недостатъчност, а щото прекупуваме и препродаваме по някоя коза… И ето, че като скитаме нагоре и надолу из тресавищата и из дивотията, забелязваме, кралю честити, че заедно с нас и някакви идеи се скитат и бродят и те из дивотията.

Кралят. *(оживява се)*. Идеи ли? Какви идеи?

Втори верноподаник. Всякакви, кралю!

Първи верноподаник. Скитащи, кралю честити!… Постоянно бродят и се скитат, и гледат, ако може, и към вътрешността на кралството да се наскитат… Обаче ние сме завардили и вардим! Натуряли сме всякакви капани, изкопали сме добре прикрити ями, а там, къде това е невъзможно, самите ние собственоръчно вардим. И где с викане, где с камъни ги възвръщаме навътре, към тресавищата и горите.

Втори верноподаник. Към непроходимото ги все възвръщаме, кралю! Има места тъй непроходими, че повече няма накъде! Та там значи именно — в непроходимото!

Първи верноподаник. Ама какво приказваш ти пред краля! Па те обичат именно непроходимото!… Че то, кралю честити, е толкова непроходимо, че за нищо друго не може да послужи, освен да послужи за някоя идея!… Идеята това и търси — непроходимото!

Втори верноподаник. Ааа, и на пътеката излиза!… И скита!… В едно съседно кралство, досами нашето където се опира, се бе наскитала една идея, опасно нещо! Не можахме да я разберем като каква е точно, обаче тя, таковато, разгони фамилията на кралството!

Кралят. Гледай ти!… Мигар е възможно такова нещо?

Първи верноподаник. Е, ама това кралство, кралю честити, е малко кралство! На малко кралство колко ли му трябва! На малко кралство и една идея само е достатъчна!

Втори верноподаник. За да му таковато фамилията!

Първи верноподаник. Именно поради туй и като видяхме ние каква е работата, си казахме, че трябва много да се пази! И то да се пази яко от всякакви идеи! В едно друго кралство, като ходихме да препродаваме кози, забелязахме, кралю честити, че то бе като разграден двор. Отвсякъде в него може да се влезе и отвсякъде да се излезе. Та в туй разградено кралство бе влязла една идея с ей такваз уста! Като разчекната.

Втори верноподаник. Устата й ей такваз наистина, а долу — кривокрака!

Първи верноподаник. По-грозно и по-кривокрако едва ли може и да се измисли, кралю честити! Щом като влезе веднъж в кралството, то тя веднага почва да се размножава! Боже опази!

Втори верноподаник. Сега туй кралство е пълно с идеи. Обаче кривокраки!

Кралят. Само кривокраки ли са те?

Първи верноподаник. Те биват не само кривокраки, кралю честити! И правокраки има! И закръглени!… Има гърбави, срещат се и куци, двукопитни има — те постоянно тропат. Срещат се и с лапи, като котки се промъкват… Тихо!… Всякакви ги има!… Нали е диво, въди се! Но при нас обаче туй трудно преминава, защото ние пазим постоянно.

Втори верноподаник. Като види сопата, как ще преминава! *(Показва сопата.)*

Първи верноподаник. Всичко се бои от сопата!… Ама само с гола сопа работа не може да се свърши! Някои от тях хитруват, крият се в дупки под земята. На вид са те пъпчиви като жаби, обаче са свинеподобни и ровят под земята постоянно. Дълбаят и се крият из дупките на тъмно. Видело в дупките не влиза. Ако не се внимава, една такваз идея може да подкопае изотдолу цяло кралство!… Гледаш ли отгоре, кралю честити, кралството добре изглежда. Но като погледнеш изотдолу — тогава виждаш, че пъпчивата и досущ свинеподобна е подровила и подкопала всичко. Лежи тя свита вътре в подкопаното и чака да се срине кралството отгоре й.

Втори верноподаник. Опасна работа, кралю!

Кралят. Това не съм очаквал!… Възможно ли е една пъпчива, нищо и никаква идея, и свинеподобна при това, да подрови цяло кралство!

Първи верноподаник. Какво говорите, кралю честити!… Не само че го подравя изотдолу, ами го и подкопава! Щом като видяхме ние как подкопава кралството откъм едната му страна и изотдолу, рекохме си, че тая работа не трябва да оставяме току-така. Запретнахме се и се захванахме да опушим дупката с дим и пушек. Мокра слама, вършини и шума от нас се трупаше, защото този материал най-лют пушек дава и така дими, че и самите ние се опушихме и заприличахме на язовци. Но не спряхме ние със сламата, с шумата и с вършините, макар че голям лютеж лютеше на очите. И на носа лютеше, и се кихаше, но откъм нашата страна се удържа! Когато дупката доволно опушихме и одимихме, чухме как вътре почнала се киха, да се тупа с нозе и да се кашли. Не издържа на пушека дивачката, излетя навън обезумяла, но нали ние предвидливо бяхме турили чувал на гърлото на дупката, и тя право в чувала ни влетя!

Втори верноподаник. Ето я, кралю! *(Сваля чувала от гърба си.)*

Кралят. *(става от трона. Отива към чувала)*. Мигар вие ми носите в чувала самата тази скитаща идея!

Първи верноподаник. Разбира се, кралю, че ви я носим. Ние нали заради това я опушвахме и бихме пътя без всякаква почивка. Интимната ни мисъл е да ви я подарим, за да видите като какво в кралството се въди.

Кралят. Мога ли да видя?… С разказите си вие съвсем прогонихте съня ми и изострихте кралското ми любопитство.

Втори верноподаник. Заповядайте, кралю! Ето, откъм тази страна! *(Развързва чувала.)* Погледнете само колко е пъпчива и свинеподобна! Мисля, че тя даже е по-пъпчива и от жабата и по-свинеподобна от всякаква свиня… Идея, кралю! Рови, дълбае, подкопава!

Кралят. Любопитно!… Много любопитно!

Първи верноподаник. И поданиците така ни казаха, кралю честити. Из пътя ние спирахме по ханчетата, на всички поданици я показвахме. Поданиците ни казваха единодушно, че това с идеята и с чувала е много любопитно. Те ни възхваляваха, като ни викаха: Възхваляваме ви, че на нашия премъдър крал лично носите идеята да я покажете, сам той лично да види с очите си и да се увери! Някои по-любопитни искаха да пипат с пръст, защото през живота си не бяха виждали идея, обаче ние по никой начин не позволихме да се пипа. Нищо, че гледа тя от дъното така блажено! По никой начин не можем да предскажем кога ще си покаже зъбите. Затуй на царедворците и свитата е хубаво да се показва само, но не да се и пипа! Да се показва е добре, за да видят и царедворците, и свитата кое полезно е за кралството и кое не е полезно. Особено ако с показването се приведе и пример с кралствата околовръст, какъвто пример допреди малко приведохме и ние с онуй изоставено и занемарено кралство.

Кралят. С подаръка ме трогнахте и развълнувахте. В него аз съзирам вашата преданост към кралството.

Първи верноподаник. Кралю честити. Щом лично предани сме ние на своя крал, то значи, че дважди по-предани сме на самото кралство!

Втори верноподаник. Дважди, че и трижди даже!

Кралят. Такива поданици нам са нужни!… С какво бих могъл на жеста да отвърна?

Първи верноподаник. Ооо, нищо, нищичко, кралю честити! На нас ни стига туй, че подаръка приехте!

Втори верноподаник. Благодарим, кралю!

Кралят. И аз благодаря!

Той чака двамата поданици да излязат, заобикаля завързания чувал, оглежда го, подритва го. Зазвучава тихо латерна. Завързаният чувал почва да шава, като издава звуци, нещо подобно на „Жуки-жаки, жяки-жюки… Жуки-жаки, жякк-жюки“… Кралят започва да отстъпва заднишком, вторачен в шаващия чувал. Шаващият чувал се придвижва към него, кралят отстъпва назад. Обръща се и хуква навън. Чувалът се придвижва, като ту се свива и разпуска, стига до трона, промъква се и се напъхва под него все с тези напевни звуци: „Жуки-жаки, жяки-жю ки… Жуки, жаки, жякн-жюки…“ Щом се скрива под трона, млъква… На сцената се втурва отново кралят, заедно с въоръжени стражи. Като виждат, че идеята я няма и сцената е празна, те заедно с краля разтварят в недоумение ръце. Осветлението изгасва.

Завеса.

ОСМА СЦЕНА

Пред завеса.

Жената, която отиваше на минерални бани, заедно с Момичето. Двете носят по една бохча.

Жената. Докато ние с тебе си топихме задниците на минерални бани, виж тук каква голяма навалица се е събрала!

Момичето. Ами че голяма, лельо! Като на воденица!

Жената. Не се види нигде воденица тука!

Момичето. Аз за навалицата казвам, лельо, че е навалица като на воденица, а не че се вижда воденица. Нали кога такваз навалица се струпа, всички казват: Глей ти каква навалица — като на воденица!

Жената. Ааа, ти за навалицата ли говориш? Нали и аз това ти казвам, че накъдето и да погледнеш, е все навалица! Едно време това го нямаше!

Момичето. Едно време, лельо, и поданикът е бил по-малко, затова не е имало навалица! А сега накъдето и да погледнеш, е пълно с поданик!

Жената. Изглежда, че ще да е от подaниците това! Ако ги нямаше тия поданици, тогава нямаше и навалица да има! Обаче да те попитам, ако няма и навалица, то къде тогава поданикът ще се бута?

Момичето. Така е, лельо! Като няма навалица, то наистина няма къде и поданикът да се бута!

Жената. Ето, от това бутане стигнахме до тази бутания!

Момичето. Истина е, лельо, но как да няма бутания, когато всеки в кралството се бута! Не видиш ли, че кой откъде иде — още недошъл — и почва да се бута!

Жената. Разбира се, че ще се бута! Щом като другите се бутат, той какво да прави!… Ще се бута не, ами чак от другата страна ще мине да се бута! Не видя ли на баните какво бутане и бутания беше? Такова бутане и бутания, че трябваше правостоящи да лежим в басейна!

Момичето. Имаше и няколко лежащи, лельо, но повечето бяхме все правостоящи.

Жената. Нахалниците все бяха лежащи! А ние, ненахалните, бяхме все правостоящи!… Едно време това го нямаше!

Момичето. Едно време, лельо, си ми казвала, че всеки поданик си е седял все у дома! А сега не иска никой у дома да си седи. Ни поданик, ни поданичка! Щото у дома като седи, изпитва скука! Какво да види у дома ма, лельо!

Жената. У дома не може вече нищо да се види!… Затова и поданикът гледа къде има навалица и бутания, там да се набута, дано и той види нещо в бутанията!

Момичето. Така е, лельо, но нали виждаш, че и ние не можем да останем настрана от тая бутания!

Жената. Че няма да останем, няма, но да разберем поне за какво е бутанията.

Момичето. Мигар, лельо, може да се разбере една бутания за какво е!

Жената. Да вървим тогава да се бутаме и ние! Не се ли буташ, навалицата съвсем ще те избута!

Момичето. Ама нали затова е навалица, лельо, и нали затова всички в нея все се бутат — за да може да избутат някого. Иначе за какво ще им е да се бутат.

Жената. Да не се помайваме тогава, а да вървим!

Момичето. Лельо, искам да попитам нещо.

Жената. Питай.

Момичето. Ако ни срещне някой и ни види така изкъпани и ни рече: Честита баня! Аз да кажа ли: Благодаря!

Жената. Боже, ти съвсем ще ме побъркаш!… Как ще кажеш на непознат: Благодаря!

Момичето. Не ма, лельо, аз просто понеже щото сме така изкъпани, нали?

Жената. *(побутва я)*. Върви, върви! *(Кръсти се, имитира я.)* Благодаря! Боже, опази! *(Завесата се затваря.)*

ДЕВЕТА СЦЕНА

Завесата се разтваря. На сцената — голяма навалица и бутания. Поданици от всички, краища на кралството се трупат, за да присъствуват на откриването на Недоволницата. Мъже, жени, войници, монахини, търговци, чуждоземци от четирите краища на света, китайци, негри, индийци, ескимоси. Тоест цялото пъстро човечество. В дъното е издигнат подиум. От двете му страни има стъпала за изкачване и за слизане. Пред стъпалата пазят по двама войници с копия. На преден план индийски факир свири с кратуна и укротява змия. Жената и Момичето се набутват в навалицата. Свирки, викове, пищялки, глъчка, огнегълтачи, гълтачи на саби, фокусници, а така също и гимнастици… Шумът стихва, през сцената преминават членовете на кралския съвет, водени от Сива тога. Те се изкачват на подиума. Сива тога излиза напред.

Сива тога. Скъпи поданици! От името и по поръчение на негово величество краля обявявам Недоволницата за открита. Негово величество вярва, че всеки поданик на кралството ще приеме Недоволницата като своя лична привилегия и право и ще я оцени по достойнство. Да ни е честита новата придобивка! *(Вика.)* А-ха!

Навалицата му отвръща трикратно: „А-ха! А-ха! А-ха!“ Съветниците се покланят, разделят се на две, като трима слизат от едната, а другите трима от другата страна на Недоволницата. Те се изтеглят назад и застават от двете страни на Недоволницата, с лице към навалицата. Пръв към Недоволницата се изкачва Недоволен поданик. Той се изкачва стремително, застава с гръб към навалицата и започва да вика.

Недоволен поданик. Недоволен съм! Недоволен съм! Недоволен съм! (Обръща се с лице към навалицата. Видът му е слисан. Той се опипва, надниква в пазвата си, удря се с длан по челото. Подрипва и изкрещява от радост.) Доволен съм! Доволен съм! Доволен съъм!

Веднага подир Недоволния гражданин се изкачват група хлебари в бели престилки и с бели кани. Те носят големи хлябове, обръщат се гърбом към навалицата, викат хорово.

Хлебарите. Недоволни сме! Недоволни сме! Недоволни сме! *(Обръщат се с лице към навалицата, викат.)* Доволни сме! Доволни

сме! Доволни сме! *(Слизат по стълбите, като предлагат на навалицата да си отчупи от хлябовете. Подир тях се изкачват група дървари с брадви на рамо.)*

Дърварите. Недоволни сме! Недоволни сме! Недоволни сме! *(Обръщат се с лице към навалицата.)* Доволни сме! Доволни сме! Доволни сме! *(Слизат, приветствувайки с брадвите навалицата.)*

Инвалид, който се подпира с две патерици, се качва тежко на платформата. Обърнат с гръб към навалицата и подпрян на своите две патерици, той започва да вика.

Инвалид. Недоволен съм! Недоволен съм! Недоволен съм! *(Обръща се към навалицата, усмихва се бавно, вдига едната патерица във въздуха, прави крачка, вдига и другата патерица във въздуха, прави още една крачка, туря двете патерици под мишница, опипва краката си, те са съвсем здрави. Инвалидът се удря с юмрук в гърдите и крещи към навалицата.)* Доволен съм! Доволен съм! Доволен съм! *(Той слиза по стълбите, като подскача като дете и размахва патериците. В навалицата преминава шепот, всеки шепне на ухото на другия. Подир инвалида се качва глухоням, като по глухоням начин изразява както своето недоволство, така и доволството си. След глухонемия следват група китайци. Всеки от тях държи пред лицето си смръщена маска.)*

Група китайци. Тя-нан-мън! Тя-нан-мън! Тя-нан-мън! *(Обръщат се към навалицата, като всеки държи пред лицето си усмихната маска.)* Нан-мън! Нан-мън! Нан-мън! *(Слизат, широко усмихнати.)*

Гърбав поданик. *(изкачва се в Недоволницата, силно приведен напред. Гърбицата му стърчи високо. Застава с гръб към навалицата. Извиква)*. Недоволен съм! Недоволен съм! Недоволен съм! *(Обръща се с лице към навалицата, опипва гърба си, търси гърбицата, обаче гърбицата я няма. Вика радостно.)* Доволен съм! Доволен съм! Доволен съм! *(Слиза, като си подсвирква с уста.)*

Група негри. *(те излизат с танци върху Недоволницата. Извикват от време на време хорово: Иеее! Танцуват динамичен африкански танц, може би за заклинание, като викат на равни интервали)*. Недоволни сме! Недоволни сме! Недоволни сме!… Иеее! *(Обръщат се с лице към навалицата, продължават своя динамичен*

танц, пляскат с ръце и крещят.) Доволни сме! Доволни сме! Доволни сме!… Йеее!

В техния танц се вплита и музика. Без да слизат от Недоволницата, те пляскат с ръце и подканят с жестове навалицата да започне да танцува и да запее заедно с тях: „Йе-йе-неее!“ Публиката се поддава на ритъма и на песенния възглас. Цялата навалица започва да танцува. В дъното кралският съвет застава прав и тогите ръкопляскат, като са вдигнали ръцете си над главите.

Завеса.

ДЕСЕТА СЦЕНА

Дворецът. Съветник-министрите стоят прави. Кралският трон е празен. Кукуригат петли.

Оранжева тога. Вече пеят първите петли, а негово величество го няма още!

Жълта тога. За първи път се свиква тъй късно кралският съвет! Необичайно е!

Синя тога. Изглежда, че е нещо много спешно!

Зелена тога. Кралските дела са все спешни! В деветдесет и девет случая от сто те са белязани с белега на извънредност или спешност!

Бяла тога. Но ако не са те извънредни или спешни, ще се превърнат в нещо делнично и незначително!

Влиза Сива тога, отива пред трона, покланя се на трона. Съветник-министрите също се покланят на трона.

Сива тога. Негово величество се извинява, че така късно свиква кралския съвет! Но някои обстоятелства около върха налагат да се вземат извънредни мерки.

Зелена тога. Нещо неприятно ли се случи на върха?

Сива тога. О, не, напротив! Върхът стремително расте нагоре, това за всекиго е очевидно. Но колкото той по расте и ни издига заедно със себе си, толкова по-скъпо започва да ни струва!

Жълта тога. Обичаен парадокс! Не мисля, че това ще всее паника!

Сива тога. Не става дума тук за паника! Кралствата околовръст следят със завист всяка наша стъпка. Те биха се радвали, ако спрем по средата на този тежък, но скъп за кралството ни път. Вие знаете, че няма да се спрем! *(Чуват се възклицания: „Знаем!“, „Изключено е да се спрем!“, „Как по средата ще се спрем!“, „Невъзможно!“, „Да,*

Да!“, „Ооо, какво говорите!“) Но като членове на кралския съвет трябва да знаете, че изпитваме и трудности.

Бяла тога. Не разбирам от какъв характер могат да са тези трудности! Пръст в кралството имаме достатъчно, за да се доизгради върхът!

Оранжева тога. И носачи на пръст имаме достатъчно!

Синя тога. Колкото е броят на поданиците на кралството, толкова е и броят на носачите на пръст.

Сива тога. Трудностите идват не от това, че няма пръст! Ни че носачите на пръст не са достатъчно! Хазната е затруднена много от цветността на кралството. С всеки изминат ден цветовете все повече и повече поскъпват. Върхът изисква средства, но и цветовете изискват средства.

Жълта тога. Кой цвят вие с негово величество или с хазната имате предвид?

Сива тога. Става дума за всички цветове.

Бяла тога. Някои цветове нали печелят! Ако вземем бялото например, ще видим, че то не само не тежеше на хазната, но и печелеше.

Зелена тога. Печелеше през зимата, когато всичко беше бяло. През лятото обаче губехме! През лятото печелеше зеленото!

Жълта тога. А през есента кой цвят печелеше? Излишно е да казвам, че беше жълтият!

Оранжева тога. И оранжевият не бе на загуба през есента!

Синя тога. Но през останалите три сезона трябваше хазната да доплаща!

Оранжева тога. Щом става дума за доплащане, хазната нерядко и за синьото доплащаше! Когато беше слънчево и ясно, небето се синееше безплатно, но при мъгливо и дъждовно време кой плащаше за синьото?

Жълта тога. Как кой! Хазната!… Но щом цветовете толкова много средства са стрували на кралството, то от какво тогава кралството се е издържало?

Сива тога. От сивото!… Сивото издържаше на всякакви превратности! То бе работният печелещ цвят за кралството! Сега, когато всички цветове са губещи и се превръщат във воденичен камък на шията на кралството, то сивият цвят става все по-печеливш…

Негово величество след дълги колебания и като постоянно се съветваше, реши да обяви от днес сивото като основен цвят на кралството.

Бяла тога. А останалите цветове?

Сива тога. Останалите временно ще се закрият!

Зелена тога. Няма ли сивото да ни дойде в повече?

Синя тога. Няма ли прекалено много да посивее кралството ни?

Жълта тога. Боя се шинеленосиво да не стане!

Оранжева тога. Искате да кажете — войнишко сиво!

Сива тога. Сивото има всякакви оттенъци. От млечносиво до въгленовосиво. Преди да тръгна за съвета, негово величество ми каза: Може би ще се спрем на благородния миши цвят! Щом обстоятелствата ни налагат да преминем временно в сиво, то нека тогава вложим в него известно благородство!… Но ето, че и негово величество пристига!

Влиза бавно кралят. Той е леко изкривен. Остарява. Съветниците се покланят. Кралят отива до трона, застава пред него.

Кралят. Този трон сякаш започва да ме изкривява!… Уморява ме! *(Обръща се.)* Дочух последните ви думи. Благородният миши цвят звучи наистина добре! *(Говори бавно.)* Но докато вървях насам, още един сив цвят ми хрумна!

Всички. *(хорово)*. Кой цвят, ваше величество!

Кралят. Спомних си, че имаше един цвят, наречен лондонска мъгла. Как ви се струва, ако цялото ни кралство се оцвети с цвета на лондонска мъгла?

Всички. *(хорово)*. Чудесно, ваше величество!

Кралят. Или се оцвети благородно с благородния миши цвят! Всички *(хорово)*. Чудесно, ваше величество!

Кралят. Благодаря на кралския съвет, че приема сивото така единодушно! Този сив цвят, без да се натрапва, ще ни издигне час по-скоро на върха! *(Чука с жезъла.)*

Влизат двама придворни. Свалят кралската наметка, обръщат я наопаки. От опакото тя е сива. Намятат със сивата наметка краля. Сетне обръщат калъфите на кралския трон. Обратната страна е сива. Тронът става сив. Влиза барабанчик, подир него знаменосец със

сиво знаме. Подир знаменосеца двама асистенти. Знаменосецът сменя цветното знаме със сиво и излиза, съпроводен от барабанчика и асистентите. Кралският съвет като по даден знак сваля тогите, преобръща ги наопаки и всеки намята сива тога, тъй като от обратната си страна всички тоги са сиви. Само Сива тога не съблича тогата си. Пеят петли.

Кралят. Вторите петли ли са това? Как бързо времето тече! Да побързаме със смяната на цветовете, преди още да се е разсъмнало. Къде са стражите?

Сива тога. Тук са, ваше величество. Само заповедта ви чакат.

Кралят. Тогава да започват!

От всички страни влизат или нахлуват стражи. Част от тях навиват на руло цветния, раиран килим, преобръщат го от другата му страна. От другата страна килимът е сив. Разстилат го. Друга част от стражите преобръщат или сменят стените. Скрибуцат някакви механизми, една група повдига тавана (или небето) на двореца, като го сменя със сив таван. Звучи тихо мелодията на латерната. Кралският съвет оглежда смяната, придавайки си учуден вид. Цъкане с езици, отделни думи като: „Чудесно!“, „Неочаквано!“, „Великолепно!“

Кралят. Мисля, че така кралството по-уютно стана! Преди бе голяма шарения!

Сива тога. И по-евтино, ваше величество, стана, и по-уютно!

Кралят. *(вдига длан над очите си)*. Виждам как сивото нагоре към върха пълзи!

Бяла тога. Не само пълзи, ваше величество, но и прелива! Ту в благороден миши цвят прелива, ту в лондонска мъгла!

Всички заедно с краля турят длани над очите си и гледат в посоката, в която и кралят гледа. Стражите също спират работа и вдигат и те длани над очите си. Само че стражите гледат безразборно, всеки един в посоката, в която е обърнат… Кукуригат петли.

Кралят. Поздравявам всички с новата ни придобивка! Ето, че пропяха и третите петли!… Нека с третите петли се възвести промяната на кралството ни в сиво! Това е акт от историческо значение!

На сцената се втурва Кралският градинар с едно огромно сиво цвете. То е толкова голямо, че едва го обгръща с двете си ръце.

Градинарят. Ваше величество, извинете, че така внезапно се втурвам тука! Но сърцето ми просто не издържа! Току-що в градината разцъфна този прекрасен цвят! Истински хилядогодишник, ваше величество! Като очите си го гледах и чаках с трепет кога ще разцъфти!… И ето, най-сетне, ваше величество, като пропяха третите петли, хилядогодишникът разтвори своя цвят. Прекрасен цвят, ваше величество, потресающ цвят! Нарекох го, без дори да се замислям, кралско сиво… Най-сивото сиво, ваше величество, каквото някога съм виждал! Най-хубавото сиво! *(Пада на колене.)* Истинското сиво!

Кралят. *(вдига го)*. Благодаря за този хубав цвят! Сложете го отвън, пред кралския дворец, за да видят поданиците какви цветя в кралството цъфтят!

Градинарят. Още сега, ваше величество! *(Хуква.)* Ах, какво красиво сиво! *(Излиза.)*

Кралят. Интересен тип е този градинар!… Завчера донесе в зимната градина на двореца една трева, която казваше, че се наричала венерини коси. Твърдеше, че като започне да расте, се разпилява по съвършено венерин начин. Предлага да засеем кралството с нея, за да може, след като завършиме върха, то тя да се разпилее я да обгърне цялото ни кралство по предполагаемия венерин начин.

Бяла тога. Твърде оригинално е като идея, ваше величество!

Кралят. Оригинално, обаче когато я разгледах по-отблизо, се оказа най-обикновена пампаска трева, любима паша на хипопотама!… В пампасите тази трева расте тъй, както у нас расте троскотът и е любима паша на всяка свиня!

Сива тога. Свинята много обича троскот, ваше величество.

Оранжева тога. Аз, когато живеех на село, си спомням, че имахме свиня и че тя действително обичаше троскот!

Зелена тога. Че кой от нас не е живял на село и не е имал свиня!

Жълта тога. Свинята не само че пасе троскота, ваше величество, но го и изравя с корен! Тя има една такава мека зурла, дори може да се каже, че е нежна, обаче с тази именно нежна и мека зурла разравя тя и най-твърдата земя! Стига в нея да има корени от троскот! Аз неведнъж съм виждал с какво голямо настървение и въодушевление рови тя.

Синя тога. Аз мисля, че свинята обича всичко с въодушевление. Тя нали именно заради това е и свиня, за да обича въодушевено всичко! В този смисъл може да се каже, че за нея всяко едно вещо е любимо!

Бяла тога. Негово величество говореше за троскота, че е любима паша за свинята, не просто за да подчертае, че е така, а го каза, за да съпостави троскота с пампаската трева и с хипопотама!… Нали тъй именно трябва да разбираме думите ви, ваше величество, относно тези три неща?

Кралят. Ооо, в момента не мога да си спомня дали три или четири нещата бяха! Уморен съм, позволете ми да се оттегля!

Сива тога. След този с историческо значение акт как няма да сте уморен, ваше величество!… Идете да почивате, а ние още малко ще поспорим помежду си, за да уточним кое и как бе казано от вас и да внесеме яснота!

Кралят. Спорът е игрище за ума. Добре е да се потича по това игрище, но не прекалявайте! Пяха вече третите петли! Довиждане на всички! *(Излиза, заедно с него на различни страни излизат стражите, които обърнаха наопаки империята, за да се види нейният сив цвят.)*

Зелена тога. Не съм съгласен тревите да се съпоставят по този произволен начин! Дори да приемем, че е възможна и известна близост — все пак говорим за трева, нали — то трябва да видим дали тази близост има някакво, макар и съвсем малко отношение към хипопотама!

Синя тога. Негово величество ни каза, че пампаската трева е любима паша на хипопотама, и в този смисъл той съпостави троскота с пампаската трева, а не хипопотама с кея!

Оранжева тога. Аз мисля, че негово величество искаше да ни обърне внимание на своя градинар, а не да го съпоставя с пампаската трева и с троскота! Или пък да го съпоставя с хипопотама и с домашната свиня.

Жълта тога. Аз мисля, че негово величество съпостави главно пампаската трева и троскота, а съпоставката между хипопотама и пампаската трева бе за по-голяма яснота!

Бяла тога. В какъв смисъл?

Жълта тога. В смисъл такъв, че както хипопотамът обича пампаската трева и се прехранва с нея, то тъй и свинята обича

троскота и се прехранва с него!

Сива тога. За троскота мисля, че говорихме достатъчно, за да се връщаме отново и отново към тази масова трева. Бих ви обърнал внимание на факта, че негово величество, като съпоставяше нещата, то той ги приближаваше едно към друго, а не както правим ние — непрекъснато да ги отдалечаваме едно от друго! По този начин ние, вместо да се приближим, се отдалечаваме както от съпоставката на негово величество, тъй и от смисъла на самата съпоставка!

Бяла тога. Аз държа на съпоставката между пампаската трева и троскота, в какъвто смисъл се изказа и негово величество, а не в смисъла, обратен на това твърдение!

Синя тога. Че кой твърди обратното!… Нали през цялото време именно за съпоставката говорим!

Оранжева тога. Говорим, истина е, но не говорим за съпоставката между хипопотама и пампаската трева, а все за съпоставката между пампаската трева и троскота говорим!

Жълта тога. Но в такъв случай какво да правим с хипопотама и с домашната свиня? Тях как да съпоставим?

Зелена тога. Мисля, че всичко трябва да се съпоставя с оглед на казаното от негово величество! То е пределно ясно. Ние колкото и да умуваме, по-голяма яснота от негово величество не можем да внесем!

Оранжева тога. Аз мисля, че то бе ясно още от самото си начало, когато негово величество наред с пампаската трева и хипопотама спомена троскота и домашната свиня. Аз все пак не мога да е отбележа, че когато живеех на село, ние имахме свиня и че тя действително обичаше троскота!

Сива тога. Аз мисля, че тези пояснения към казаното от негово величество относно пампаската трева и троскота са достатъчни! Ако няма повече желаещи, да приключим! Има ли желаещи?… Няма! Закривам кралския съвет!

Членовете на кралския съвет тръгват да излизат по двойки, като всеки нещо говори на съседа си или ръкомаха оживено. Последни излизат Оранжевата и Зелената тога.

Оранжева тога. И все пак аз си спомням, че когато живеех на село, то тогава ние имахме свиня и че тя действително обичаше троскота!

Завеса.

ЕДИНАДЕСЕТА СЦЕНА

При завеса.

Първи носач на пръст. *(с пълен чувал на гръб)*. Добра среща, приятелю!

Втори носач на пръст. *(с празен чувал под мишница)*. Дал бог добро, приятелю!… Все още ли носиш пръст?

Първи носач на пръст. Да, нося пръст, приятелю. *(Сваля чувала от гърба си.)* И ти ли си носиш пръст?

Втори носач на пръст. И аз!… *(Показва празния чувал.)* Бях вече горе на върха. Сега се връщам долу, за да напълня пак чувала.

Първи носач на пръст. Накъдето и да погледна, виждам, че всеки носи пръст.

Втори носач на пръст. Нали трябва кралството да пренесем на гръб?

Първи носач на пръст. Затуй ли носим само пръст и трупаме? За да се издига все по-високо кралството? Боя се, че колкото повече върхът расте, то толкова по-стръмно кралството ни става!

Втори носач на пръст. Трудно нанагоре се върви с такъв товар, приятелю! Нали отгоре идвам!… А като погледна долу, в ниското, виждам как постепенно и полека същинска пропаст изкопаваме.

Първи носач на пръст. Там, гдето се издига връх, приятелю, и пропаст има! Върхът расте ли, и пропастта расте! Такъв е тоя прост кантар, от памтивека е така — издигнеш ли едното блюдо, то другото надолу пада!… Еее, хайде! Върви надолу, лек ти път!… Полек-полек! С бързане това не става!

Втори носач на пръст. Нагоре ти върви, на теб по-лек!… Но и ти, приятелю, полек-полек! С бързане това не става! Не се пренася лесно кралство!

Първи носач на пръст. *(вдига чувала, залита)*. Не се пренася леко, особено на гръб!

Разделят се, всеки по своя път.

ДВАНАДЕСЕТА СЦЕНА

Кралят сам. Разхожда се бавно. Той е вече доста стар и изкривен.

Кралят. Каторжна работа е да си крал!… Този трон започна да ме изкривява!… Дали не придобивам неговата форма?… В този трон животът ми премина! Тук в него размишлявам, оттука ръководя кралството, тук със съвета заседавам. Пратеничества приемам в този трон, оттук мечтая и кроежи нови за кралството кроя. Но тук нерядко и в униние изпадам. Налага се понякога в трона да подремна и вместо пухена възглавница юмрук подлагам под своята глава!… И все пак мисля, че почвам да се изкривявам, че кралското ми тяло троноподобно става!… Да видя туй дръвце прихвана ли се вече! *(Изскубва дръвчето, гледа корените му.)* Не се прихваща още! Дали не е за туй, че постоянно го подскубвам? *(Връща дръвчето в съда.)* Къде ли се загуби кралският съвет? *(Чука с жезъла, вика.)* Къде е кралският съвет? Къде са тогите ми? Къде пропаднаха, та никакви ги няма!

Съветниците влизат, водени от Сива тога.

Сива тога. Тук сме, ваше величество! Извинете ни, че се забавихме, но бяхме на върха!

Кралят. Как е там върхът?

Бяла тога. Все по-високо се издига!

Оранжева тога. Ако всичко върви с този темп, то в близко време с победа ще се поздравим!

Кралят. Мечтая за деня, когато над всички кралства кралството ни ще се вдигне!… Но кажете ми, преди да вдигнем кралството нагоре, не почвам ли аз надолу да се изкривявам?… Не придобивам ли постепенно формата на този трон?

Синя тога. Какво говорите, ваше величество!… *(Той леко изкривява свойта стойка.)* Така добре изглеждате и тъй изправен!

Целият съвет може това да потвърди! От изкривяване и помен няма!

Всички съветници кимат с глави, настъпва оживление сред тях, всеки един се поизкривява леко.

Жълта тога. Ооо, какво говорите!…
Зелена тога. Да, да, дори и помен няма!

През това време отвън се чува проточен глас, който вика: „А грънци, аааа!…“ Подир него друг отсечен глас допълва: „Грънци и паниции!“ На сцената излизат Дядо Боже, който тегли с въже голямо грънчарско колело, и Сатаната. Сатаната помага, като бута отзад. И двамата са боси.

Дядо Боже. А грънци, аааа!
Сатаната. Грънци и паниции!

Двамата се спират по средата на сцената.

Дядо Боже. Мир вам. *(Покланя се. Сатаната козирува.)*
Кралят. Кои сте вие? Не сме ви виждали в кралството! По дрехите личи, че отдалече идете!
Дядо Боже. От памтивека идем!… На краката ни цървули не останаха! То нашето не е и път, а цяла епопея!
Кралят. По каква работа сте се отбили в кралството ни?
Дядо Боже. Поминък търсим.
Кралят. Какво бихте могли да вършите с туй старовремско колело?
Дядо Боже. Туй е истинско грънчарско колело! Ако имате потреба от грънчарница, можем на кралството грънчарите да бъдем. По-добри грънчари от нас в ни едно кралство няма да намерите!
Кралят. Къде сте учили тоя занаят? Грънчарството е тънък занаят!
Дядо Боже. Занаята владея аз, а негова милост само ми помага. Той главно глината омесва и поддържа огъня в пещта. Вие справедливо отбелязахте, че грънчарството е тънък занаят. Този занаят не изучавах

никъде, а от само себе си го овладях. То стана по принуда заради поминъка и за прехрана.

Сива тога. Ваше величество, по всичко личи, че този грънчар е самоук и самодеец.

Дядо Боже. Истина е! Остарях, превърнах се на самоук и самодеец. Но трябва да ви кажа, че на младини бях бог! Нищо, че сега съм само Дядо Боже!

Кралят. Вие!

Дядо Боже. Да, аз!

Сатаната. *(излиза напред една крачка, застава мирно, козирува към краля, казва отсечено)*. О кей, сър!_(Връща се крачка назад.)_ Дядо Боже на младини бе бог!

Кралят. *(обръща се към Сатаната)*. Вие говорите много добре английски! Къде научихте езика?

Сатаната. *(козирува)*. О кей, сър! Учих го на парахода! Работих дълго време като огняр в котелното на океански параход. Аз много обичам котелното и огъня. От нищо мога да направя огън! Ей тъй, да щракна с пръсти само *(щраква с пръст)*, и пламва огън!

Кралят. Това пък откъде сте овладели?

Дядо Боже. Как откъде!… От ада!… На младини, когато аз бях бог, той, сатаната му със сатана, държеше ада.

Кралят. Мигар искате да кажете, че сте самият господ-бог и сатаната-дявол!

Дядо Боже. Така е!

Сатаната. О кей, сър!

Кралят. *(става от трона)*. Приятно ми е да се запозная. *(Кима сдържано с глава на Дядо Боже. Отива енергично при Сатаната и се ръкува с него. Кралският съвет повтаря същото, като отива зад краля и всеки гледа да е изкривен колкото и кралят. Крал и съвет се скупчват при дявола. Тъй, скупчени при дявола, те продължават да водят по-нататък своя разговор. От време на време кралят потупва Сатаната снизходително по гърба.)* Дявол да ви вземе! Намерихте кога да се явите в кралството!… Най-малко за грънчар и за грънчарница в момента мислим!

Сива тога. Ваше величество, извинете ме, че се намесвам, но кой би повярвал на голи думи! Всеки скитник, пияница или пройдоха може да застане тук и да твърди, че е господ-бог или сатаната-дявол!

Кралят. Какво да правиме тогава?

Синя тога. В такива случаи се полага изпит!

Кралят. Да ги изпитаме!… В какво обаче?

Жълта тога. В това, което те сами твърдят!

Бяла тога. Щом грънчарят е бил господ-бог, то той тогава собственоръчно е направил първочовека, нашия прадед!

Дядо Боже. Да, от глина го направих!… Донякъде, да си призная, и от скука! Навсякъде настъпи скука, след като в хаоса турих ред. Един ден, както си седях, налегнат от съклет, и между пръстите си месех глина, почувствувах, че глината зашава като жива. Виж ти, рекох на ума си, как от съклет и скука направих същество, подобие на образа ми. Духнах в лицето му, съществото кихна. Бъди човек, му рекох, Адам бъди!… А той ми рече: Благодаря ти, боже, че ме сътвори! А аз му рекох: Недей благодари с думи, с делата си по-късно се отблагодари! По-късно и него го налегна скука, та ме помоли да му направя Ева. Искаше същество на себе си подобно, за да има с кого да си играе.

Сатаната. Той, Дядо Боже, молеше за съществото, защото искаше да играе с него на велосипед!

Дядо Боже. Млъкни, пияница! Какъв велосипед в ония дни!

Оранжева тога. Ваше величество, нека този майстор умението и майсторството си пред нас повтори!

Зелена тога. Да бъде тъй любезен човека да повтори! Ще кажем тогава всички: Яви се бог!

Кралят. Това е умно!… А дяволът? Какво от него да поискаме?

Сива тога. Той огън от нищо да запали!

Кралят. Съветът иска изпит да положите, за да се убеди, че вашето твърдение е истина. Приемате ли подобен изпит?

Дядо Боже. За нас това е все едно играчка!

Сатаната. О кей, сър!

Кралят. Добре!… Тогава да започнем!

Кралят се оттегля в своя трон. Съветниците се оттеглят назад заедно с краля, като застават от двете страни на трона. Дядо Боже завъртява колелото, запретва бавно ръкавите си. Говори на Сатаната.

Дядо Боже. Подай ми глина!… Не, не от тоз чувал, от другия подай! Тя по-мека е, по-послушна е под пръстите… Да, така!… Сега, сега!… Малко само пръстите да се успокоят!

Сатаната. Дядо Боже, ето *(подава му плоско шише)*, вземете още глътка и ще видите как ръцете ви ще се успокоят!

Дядо Боже. *(взема шишето, отпива)*. Сатана проклет!… Подмами ме ти с тази скоросмъртница. Започнах тъй да свиквам с нея, че ако не отпия глътка, ръцете ми се разтреперват… Да се продъниш вдън земя дано, сатана такава! *(Отпива отново.)* Ужасно нещо и вони! От какво е правено, не зная!

Сатаната. От каквото и да е, Дядо Боже, то се дестилира! Тъй че рафинирано е!

Дядо Боже. Старите обуща и гащите на грешниците ти вариш, проклетнико, затова тъй отвратително таз скоросмъртница мирише!… Подай вода! *(Скрива шишето в джоба си.)* Вода за глината ми трябва! *(Сатаната му подава вода.)* Сега ръцете ми спокойни са и са послушни, пръстите ми вече не треперят! *(Засилва грънчарското колело, то тихо вие, започва да оформя глината с ръце.)* Чувствувам как глината започва под пръстите да шава!… Ей на, като жива шава!… Шава, шава!… Пали пещта! За да се даде душа на глината, огън трябва! През пещта тя трябва да премине.

Дяволът щраква с пръсти, измежду пръстите му излизат искри. Щраква с пръстите на другата ръка и оттам излизат искри. Удря се с ръка по бедрото, хвръкват искри, удря с длан едното си стъпало, излитат искри, пляска с ръце — и оттам излетяват искри. Сочи нагоре в пространството — в пространството се пръскат искри, сочи с две ръце към земята, изпод земята излитат искри и се вдига дим. Постепенно сцената се залива с червена, трепкаща светлина, обгръща я дим. Дяволът е започнал да танцува своя дяволски танц, като с него нажежава всичко край себе си. Дядо Боже се въодушевлява, изправя се, издига нагоре ръцете си.

Дядо Боже. Гръм и мълнии!… Още огън трябва. *(Дава знак с ръка, блясва мълния, проехтява гръм. Грънчарското колело се върти само, обгърнато в дим. Нарежда на Сатаната.)* Вземи съсъда, през огъня с него премини! Но бъди внимателен, да не го изпотрошиш по пътя или го осакатиш!

Сатаната загръща с наметката си грънчарското колело и като скрива нещо под плаща си, изтичва през едната страна на сцената. Той се връща през другата страна на сцената. Разтваря плаща и оставя пред нозете на краля една голяма делва. Отстъпва заднишком към Дядо Боже. Дядо Боже вади плоското шише, отпива глътка и го скрива.

Дядо Боже. Ето сътвореното!

Кралят. Но това не е човек! Това е проста делва!

Съветниците. *(хорово, тихо)*. Делва, Делва!

Дядо Боже. Именно!

Сатаната. О кей, сър!

Кралят. Вие твърдяхте, че сте бог и че сте направили от глина прачовека!

Дядо Боже. Бях бог, истина е, но сега съм детрониран в прост грънчар. Това с всеки детронирай става! Докато седи на трона, той бог е, той е крал! Но слезе ли от трона, става прост грънчар… И не само с бога, и С дявола е тъй. Детрониращ ли го — от сатана той превръща се в огняр!

Сатаната. О кей, сър, така е!

Кралят. Но кой и защо ви детронира?

Дядо Боже. Родени сме със Сатаната в главата на някое невежество. Преди много векове било е, във времена на тъмнота и истинско невежество, а не както днес е. Днес с мнимо невежество навсякъде е пълно, но пълно е и с мнима ученост!… Мен горе то постави в небесен трон, сред пустота и скука! А Сатаната постави на трон в самия ад, в кипящата и одимена адовница. Небето невежеството свърза с душата си, а ада е тялото. То започна да измъчва тялото си, като го предаде на пост и на всякакви лишения, с надеждата, че това ще спаси душата му. Но времената постепенно се смениха, излезе невежеството от черупката си, взе да потиска воплите и несъгласията на душата и даде преднина на тялото. Днес всеки склонен е душата си да мъчи, но тялото си — не!… Тялото сега стои над всичко!… Затуй със Сатаната заприличахме на ханове, изоставени край пътя. В тези ханове само пустота и прилепи витаят… Преди да помъкна това грънчарско колело, минах за последен път из рая. Пълно униние и съненост царяха там. По дърветата дремеха унило ангели, само от време на време някой прошумяваше с крило или пощеше разсеяно изпомачканите си пера и перушината си. Мъртвило бе и пустотия!

Едва ли нещо по-ужасно има от мъртъв рай и меланхолични ангели с изпомачкани пера и перушина в него!

Сатаната. И в ада, Дядо Боже, картината не бе по-радостна!… Когато тръгнах да се сбогувам с него и да хвърля един прощален поглед, то всичко бе сковано в студ. Студена пепел огнището покриваше, казанът над огнището стоеше леден, студени сажди отвсякъде се ронеха и падаха в очернената и одимена адовница като черен сняг. Край огнището седеше неподвижно възглух и недовиждащ дявол. Огризваше той някаква огризка жалка. Тя бе тъй спечена и почерняла, че невъзможно бе да се познае какъв е нейният произход. Може би курешка да бе от някой от вашите унили ангели. Курешките на ангелите все в ада падат! *(Вади шише от джоба и отпива от него. Скрива шишето.)*

Дядо Боже. Откакто сме на път, не спря да пиеш!

Сатаната. Как, без да пия, Дядо Боже, бих могъл да издържа!… Като си спомня само какви години бяха по-преди, разтрепервам се и отмалявам! Как само преизподнята кипеше! Как всичко бе на мястото си!… Един през друг в казана се премятаха и вряха грешници, по всичките посоки щъкаха с тризъбци дяволи. Те режеха и цепеха дърва, кладяха огъня, побутваха и преобръщаха с тризъбци грешниците, за да не загорят или залепнат по казана, и постоянно козината си натриваха със сажди, за да я поддържат лъскава и черна. А аз през туй време гледах и се любувах на живата картина, разположен по най-изискан начин в своя черен трон… Велики художници се трупаха и блъскаха пред мене, защото искаха да ме рисуват от натура.

Дядо Боже. Великите художници първо мен рисуваха, проклетнико! И моя трон и рай рисуваха, и моите ангели, а после чак слизаха в миризливата ти преизподня долу, за да надраскат с въглен кое-що. То в преизподнята какво друго освен въглища и сажди може да се види! И твоите мършави помощници, тъй миризливи и вонящи, че като погледнеш само, и ще плюеш!… А мене и поети видни ме възпяваха, отвсякъде се чуваше как скрибуцат с пачите пера и може да се каже, че ме обожаваха! Нещо повече дори — обожествяваха ме!

Сатаната. Че и мене, Дядо Боже, не по-малко велики поети ме възпяваха! Не ме обожествяваха, признавам, но мисля, че ме обожаваха!… И не само мен! Те цялата ми адовница обожаваха!… Обичаха, когато раят спи, да слязат в адовницата незабелязано и там да

започнат да рисуват грешниците от натура. Бохеми бяха, трябва да им се признае, голотата обичаха от всяко положение. Той, адът, с голотата си ги мамеше. Дори веднъж божата майка влезе в мойта адовница. Болеше я зъбът, та бе поставила тамян на него, но чак когато видя в натура грешниците, зъбът й мина. Ооо, тогава много се говореше за туй посещение на божата майка в ада. Нарекоха го ходене по мъките… Тъй бе впечатлена от адовницата божата майка, че съвсем забрави за болката в зъба.

Дядо Боже. Млъкни, невежество! Не ми противоречи! *(Вади шише, отпива, скрива шишето.)* И стига пи! Откакто сме на път, не спря да пиеш! Нещо повече — и мен успя да изкусиш. Сатана такава, осатони ме ти!… Дръж впряга и да вървим, че, току-виж, по пътя сме замръкнали! Не одобряват нашата уметност кралствата, макар че и те не са кой знае колко по-уметни!… Нали го виждаме по пътя си как всяко едно човешки образ иска да наподоби. Обаче навсякъде е пълно с куци кралства, с кривогледи, с кралства, изкривени на една страна, и прочие. А на някои кралства челата и два пръста нямат ширина! В такива случаи в Мадагаскар се казва: Направи господ крокодила, погледна го, не го хареса, но стореното — сторено!

Сатаната. Челата им, Дядо Боже, от сами веждите почват.

Дядо Боже. Да, така е! Но стига вече! С приказките си можем кралството да отегчиме.

Кралят. Видяхме вашата уметност, изслушахме ви! Сега идете да преспите! *(Нарежда.)* Нахранете тези скитници и им отделете място за преспиване! Нека преспят под навеса до ветрената мелница, където мливарите преспиват! А дали ще ги наемем за грънчари, това по-късно ще решим!… Свободни сте!

Дядо Боже. Сполай ви!… Вземете тази делва дар от нас! Тя прост съсъд е като всеки глинен съд, но е минала през моите ръце и е изпечена в пещта на Сатаната! *(Подава делвата на краля, от делвата зазвучава тиха музика.)* Да вървим! *(Вика.)* А грънци, аааа!

Сатаната. Грънци и паниииии!

Двамата излизат, като този път Сатаната тегли грънчарското колело, а Дядо Боже побутва отзад. Кралят стои прав с делвата в ръце, съветниците също стоят прави, Дядо Боже и Сатаната излизат.

Кралят. Изпаднали са, истина е!… Но все пак бог е бил единият, а другият бил е сатана. Те рая и ада са владели!… Каква съдба! Тъй много да изпаднат и да се превърнат в най-жалки скитници! И както подразбирам — и алкохолици може би!

Сива тога. Ваше величество, възможно е да носят със себе си и въшки!

Бяла тога. Че кой ли скитник не е въшлив!

Жълта тога. Достатъчно е веднъж само в хан някой да преспиш, и ето те въшлив! По-въшливо място от хановете няма!

Зелена тога. Ваше величество, какво ще правим с тез нещастници, ако останат тук?

Кралят. Ако те останат тук и започнат да правят своите грънци и паници, за да ги предлагат в пазарен ден на поданиците, то това ще събуди любопитството не само на наште поданици, но и на останалите кралства. Отвсякъде ще плъпнат любопитни, за да видят с очите си как бог и дяволът в грънчарницата правят грънци, за да е прехранват.

Синя тога. Тогава може и Международната организация да заинтригуваме! Намирам, че това е остроумно!

Оранжева тога. По-остроумно не може и да бъде! Как, ваше величество, можа тъй остроумно да ви хрумне тази остроумица!

Кралят. Хрумна ми, защото по този начин кралството ни с още една придобивка се сдоби!… Сам бог грънчар на кралството ни става, а дяволът — огняр!

Съветниците ръкопляскат. Кралят пристъпва напред, като държи внимателно делвата пред себе си. Оставя я бавно в средата, пристъпва бавно, придържайки с една ръка кръста си. Той излиза, следван от своите съветници. Всеки един от тях придържа било с лява, било с дясна ръка кръста си. Светлината се съсредоточава само върху делвата. Продължава да звучи тиха музика, напомняща латерна.[1]

Завеса.

---

[1] Тук, в края на сцената, докато още звучи латерната, от тъмнината се — появява ангел с големи крила, който започва да кръжи и да танцува около делвата. Подир ангела се явява дяволът, в червено и черно. Той примамва ангела в своята клопка, за да го похити. Успоредно с дявола на сцената се явяват черни ангели. Белият ангел се

препъва и пада, изправя се, отново пада, следван неотстъпно от дявола. Накрая пада по очи, потръпва и замира, като бавно отпуска салата си. Дяволът се навежда, откъсва двете крила на падналия ангел. Черните ангели повдигат падналия ангел и го понасят тържествено на ръце. Подире им пристъпва дяволът, като влачи по земята откъснатите крила. ↑

ТРИНАДЕСЕТА СЦЕНА

Пред завеса.

Членове на кралския съвет играят на: „Бъззз!“… От двете страни към тях се втурват Първи носач на пръст и Втори носач на пръст, натоварени с чували.

Първи носач на пръст. Помощ!

Втори носач на пръст. Помощ!

Сива тога. Защо така крещите?

Първи носач на пръст. Загиваме!

Бяла тога. Как тъй загивате?

Втори носач на пръст. Пропадаме!

Оранжева тога. Къде пропадате?

Първи носач на пръст. Кралството пропада!

Зелена тога. Кралството ли? Как ще пропада!

Втори носач на пръст. Ами на, пропада!… Събаря се и се разпада! Ей на, не чувате ли! *(Чува се тътен.)*

Жълта тога. Какъв е този тътен? Това боботене какво е?

Първи носач на пръст. Кралството тътне и боботи. Докато мъкнехме пръстта на гръб, за да направим оня връх, то кралството тъй полегато и стръмно стана, че в един миг започна нанадолу да се срива! Като сляпа лавина кралството се носи, по пътя си помита всичко! *(Хуква навън, като крещи.)* Помощ! Кралството пропада!

Втори носач на пръст. *(също хуква навън и крещи)*. Помощ! Кралството пропада!

Синя тога. За какво стоиме още тука?

Оранжева тога. Какво да правим? Да бягаме ли?

Сива тога. Трябва да събудим краля!

Зелена тога. Той става много кисел, когато преждевременно го будят!

Бяла тога. Как няма да го будим, когато кралството пропада!

Жълта тога. Да влезем всички вкупом!

Сива тога. Да влезем! Когато кралството пропада, най-добре е кралят вкупом да повикаме!

Кралските съветници се скупчват и бутайки се един друг, тръгват към завесата. Завесата се разтваря бавно. Съветниците продължават да стоят скупчени в края на сцената. Чува се далечен тътен.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА СЦЕНА

Завесата се разтваря до края. На сцената е празният кралски трон. Върху него наметната кралската тога, кралският жезъл и короната. Съветниците продължават да стоят скупчени един до друг. Като събират близко главите си, те викат шепнешком.

Кралските съветници. *(хорово, шепнешком)*. Ваше величество!… Ваше величество!

Оранжева тога. *(шепнешком)*. Не ни чува негово величество!

Бяла тога. *(шепне)*. Шепнешком няма да ни чуе!

Сива тога. *(шепнешком)*. Защо тъй тихо всеки шепне? Защо не извика никой гръмогласно?

Оранжева тога. *(шепнешком)*. На мен защото гласът ми падна! *(Кашля, оправяйки гласа си.)*

Бяла тога. *(шепнешком)*. И аз най-неочаквано пресипнах! *(Кашля, мъчи се да оправи гласа си.)*

Сива тога. *(шепнешком)*. Но моля ви се! Нека с пълен глас повикаме негово величество! Докато шепнем тука и се туткаме, можем и без кралство да останем! Хайде!

Кралските съветници. *(хорово, шепнешком)*. Ваше величество!… Ваше величество!

На сцената излиза Кралят. Той е бос, по наполеонки, с бяла фланелка и гологлав. Сънен е. Примижва на светлината. Не забелязва все още съветниците, скупчени на единия край на сцената.

Кралят. *(говори на себе си)*. Повика ли ме някой?

Сива тога. *(шепнешком)*. Ние, ваше величество, ви викаме!

Кралят. *(вижда съветниците, сепва се, тръгва към тях)*. Защо сте тъй бледи всички?… Защо треперите?

Сива тога. *(шепнешком и доверително, отива до него и говори на ухото му)*. Кралството пропада, ваше величество!

Кралят. *(тръгва заднишком към трона. Тихо)*. Как тъй кралството пропада? *(Взема короната от трона и я слага на главата си. Вика високо.)* Как тъй кралството пропада!

Сива тога. *(вика, сякаш рапортува)*. Пропада, ваше величество! С гръм и трясък!… Докато издигахме върха и всички поданици носеха нагоре пръст, то кралството ни стана тъй полегато и тъй стръмно, че в един миг не издържа на стръмнината и започна нанадолу да пропада! Просто взе да се търкаля, ваше величество, през глава и едно през друго! Като някоя лавина се срива и търкаля нанадолу. Току-що оттук преминаха носачите на пръст, те бягат от върха, обхванати от ужас!… Чувате ли как тътне кралството и се тресе под нас!

Кралят. Пропада кралството! *(Улавя се с две ръце за главата.)* Кралството, което тъй грижливо с вас градихме!… Пропадат всичките ни придобивки!… По дяволите! Къде е Недоволницата? *(Захвърля короната върху трона. Сяда в трона, много силно изкривен.)* Къде е ветрената мелница? Не чувам нищо да скрибуца вън! Да не би без мливо да остане кралството!… И земното кълбо не виждам! Нали земното кълбо стоеше вън, за да украсява кралския дворец! Къде е то?

Бяла тога. Ей го там, ваше величество! Търкаля се стремглаво нанадолу, не може да се задържи по стръмнината.

Синя тога. Помете Недоволницата, помете коша ни за кукуруз и пръсна всички свраки, които все около коша се въртяха!

Кралят. Ааа, свраки, свраки!… Те все около коша за кукуруз висят!… Да ги прогони!

Зелена тога. Вижте там какъв паспал се вдигна. Изглежда, земното кълбо и ветрената мелница помете!

Кралят. Но там аз нищичко не виждам! Виждам само дим!

Зелена тога. Не дим, ваше величество, а паспал! Когато мелницата мели, един много фин прах от мливото се вдига! Паспал, ваше величество, се казва този прах!

Кралят. А, паспал!… Добре, нека е паспал!… Търкаля ли се още това кълбо проклето?

Жълта тога. Търкаля се, ваше величество, и още как! В момента разплисква цялата вода от тресавищата и блатата!

Оранжева тога. Не вярвам подир него долу да остане воден таласъм или вампир!

Кралят. Според вас по колко водни таласъми и вампири се падаха на глава от населението?… Всъщност това вече няма никакво значение за кралството! Дано проклетото кълбо не сгази само някой поданик по пътя!… Търкаля ли се още?

Сива тога. Все още, ваше величество, се търкаля и подскача!

Бяла тога. Оставете го нека се търкаля и се обърнете, за да видите насам каква лавина иде! Като второто пришествие се носи!

Чуват се викове, глъчка, дюдюкания.

Кралят. Каква е тази глъчка? Какви са тези варварски дюдюкания и викове из кралството?

Сива тога. *(отстъпва назад, към единия край на сцената, заедно със скупчените зад него съветници)*. Поданиците на кралството приждат, ваше величество! Искат сметка!

Кралят. Но спрете ги, за бога!

Сива тога. Невъзможно е, ваше величество! Невъзможно е лавината да спрем!… По-добре е, ако можем, някак ние самите да изчезнем! Да се изпарим ли, с поданиците ли да се смесим, дявол знай!

Съветниците излизат заднишком от сцената. Чуват се викове: „Кралят!… Къде е кралят?… Дайте ни краля!“ Звъни разбито стъкло. Кралят слиза предпазливо от трона.

Кралят. Избягаха, хлебарките му с хлебарки!… Угощаваха се не само с трохите на кралската трапеза, но и с хлябовете на кралската трапеза се гощаваха!… За миг се скриха в земята, като че потънаха! А аз? Аз себе си къде да скрия? *(Оглежда се.)* Под трона може би е най-безопасно да се скрия! (Навежда се, започва да пълзи на четири крака към трона, но мигновено се дръпва назад. Изпод трона се показва, като се свива и разпуска, и мяука тъжно завързаната в чувала скитаща идея.) Ооо, тук скитащата идея преди мене се е скрила!… Ах ти, проклетнице, свинеподобна и пъпчива! Тук, под трона, мястото е безопасно и удобно, за да се подрови изотдолу цяло кралство! Ах ти, скитнице и мръснице подла! *(Чува се трясък, някъде пада врата.)* Да бягам трябва, трябва да се скрия!… Но как, с какво? Да имах кон, веднага бих го яхнал!… Даа, кон!… Но где го този кон! *(Виковете*

отвън се засилват.) Кон, кон ми трябва! *(Вика високо.)* Заменям кралството си срещу кон!

Кралят хуква през сцената, но пред него едната стена пада назад. Иззад стената се показват поданици. Пред вида на краля те се спират. Пред вида на поданиците и кралят се стъписва.

Кралят. Кон, кон ми дайте!… Заменям кралство срещу кон! *(Той тръгва към дъното, но и в дъното стената рухва назад и се оголва сцената. Тоест — кралството се оголва. Зад стената са застанали въоръжени с прости сечива поданици. Всъщност това са всички, които по един или друг повод участваха в нашата история.)*

Кралят. Не иска ли тук никой кон срещу кралство да смени! Така изгодно кралството разменям!… Да?… Не?…

Откъм страната, където изчезна кралският съвет, влизат, като се смеят пресилено и кокетничат, леки жени съблазнителки. По-точно това са самите членове на кралския съвет, които са успели да повдигнат нагоре тогите си и да ги препашат с дълги препаски, обули са дамски обувки с високи токове, турили са по една — две ролки за коса върху главите си, начервили са се и са си сложили бюстове. Кралят ги вижда, отстъпва крачка назад, хваща се за сърцето. Възкликва.

Кралят. О, боже!

Дядо Боже излиза заедно със Сатаната от навалицата, като тегли подпре си грънчарското колело. Сатаната бута колелото.

Дядо Боже. *(към краля)*. Тук съм! Кралят. И Сатаната виждам, че е тук!

Сатаната. О кей, сър! И аз съм тук!

Кралят. *(оживява се внезапно, почва да обикаля по сцената)*. Добре. И аз съм тук!… Да видя туй дръвце прихвана ли се вече? *(Отива до дръвчето, изскубва го от съда.)* Не, не се прихвана!… Прекалено често го подскубвах, за да му дам възможност да се хване!… Нищо, за камшик поне ще мога да го ползвам! Даа! *(Оглежда се.)* Но трябва кон да имам за камшика!… Да, да! Кон… Кон… *(Удря се по челото. Засиява. Тръгва към трона. Изведнъж започва да се смее*

силно.) Ето го всъщност този кон. (Потупва трона.) Чудесен кон! *(Засилва се и скача в трона. Свива се в дъното на трона.)* Дий!… Дий!… Пазете се да не прегазя някого… Вие там, махнете се от пътя ми!… *(Сочи членовете на кралския съвет. Те се разпискват с престорените си женски гласове и притичват през сцената, за да попаднат в обятията на Първи и Втори верноподаник. Верноподаниците са сащисани, но и щастливи и веднага започват да опипват съблазнителките.)* Махнете се, ви казах. Всички се махнете!… Дий, коньо! Диий!… *(Закрива с ръце лицето си и се разплаква беззвучно, като се тресе, свит в дъното на трона.)*

Дядо Боже. Ето как кралете по свой образ и подобие въздигат своите кралства!

Сатаната. Ето как кралете по свой образ в подобие съсипват своите кралства!

Дядо Боже. Не ми противоречи, нещастнико, ами товара побутни! *(Тръгва, като тегли грънчарското колело. Сатаната побутва отзад.)* А грънци, ааа!

Сатаната. *(подвиква)*. Грънци и паниции!

Завеса.

Край.

Издание:
Списание „Съвременник“ бр. 2
София, 1986

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.